

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Första Kammaren. N:o 43.

Onsdagen den 18 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Justerades protokollen för den 11 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets memorial n:o 81, med förslag till åtskilliga stadsgången, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret; och

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af väckta förslag om åtgärder för spridande inom landet af svenska statens obligationer.

Herr talmannen tillkännagaf, att friherre af Ugglas och herr Stråle anmält sig vara af sjukdom hindrade att bevista dagens sammanträde.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående sparbanker samt lag angående tillsyn å vissa så kallade folkbanker och med folkbanker jemförliga penningeinträttningar;

n:o 73, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 15 kap 24 § strafflagen; samt

n:o 74, i anledning af väckta motioner om ändrad lagstiftning i fråga om skydd för hemdjur mot skada af hundkreatur.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen: sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtanden n:is 2 och 3 samt bevillningsutskottets betänkanden n:is 19 och 20.

Om förslagsanslagens upp- förande i riksstaten med belopp, motsvarande de verkliga utgifterna.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 80, i anledning af väckt förslag om vidtagande af åtgärder för att förslagsanslagen må i riksstaten upptagas med belopp, motsvarande de verkliga utgifterna.

Herr af Burén: Vid 1888 års riksdag väckte jag en motion om att förslagsanslagen å ordinarie stat måtte upptagas till belopp, motsvarande de verkliga utgifterna. Med anledning af denna min motion höjdes tre förslagsanslag med 956,510 kronor, motsvarande de dåvarande utgiftsbeloppen. Men icke dess mindre öfverskredos dessa anslag påföljande år med 962,744 kronor 67 öre och år 1890 med icke mindre än 1,084,024 kronor 57 öre. Detta torde, efter min mening, vara anledning nog att skrifva till Kongl. Maj:t. Men icke allenast detta, utan statsutskottet säger år 1888 i sitt betänkande n:o 3: »med erkännande af det oegentliga deruti, att utgifterna å riksstatens ordinarie förslagsanslag i sjelfva verket betydligt öfverskrida de belopp, hvarmed dessa anslag funnits och ännu finnas i riksstaten uppförda, anser utskottet dock, att man icke lämpligen kan utan vidare, såsom motionären föreslagit, för att afhjelpa missförhållandet, bestämna förslagsanslagen till de belopp, med hvilka de i medeltal under senaste femårsperioden utgått. Innan man med anslagsbeloppen vidtager någon förändring, bör, enligt utskottets förmenande, tillse, om icke till äfventyrs besparingar å anslagen kunna göras. En sådan utredning i den omfattning, motionären framställt, skulle dock icke af ett Riksdagens utskott kunna göras, utan att tiden för Riksdagens sammanvaro derigenom skulle ansenligt förlängas, hvaremot densamma lämpligast torde verkställas af Kongl. Maj:t.» Vid behandlingen af denna fråga i Första Kammaren afslögs den med 48 ja emot 39 nej. Friherre Leijonhufvud yttrade under diskussionen: »då denna framställning återkommer för hvarje hufvudtitel, ber jag få säga, att herr Burén enligt min åsigt har fullkomligt rätt, men å andra sidan får jag fästa uppmärksamheten på, att statsutskottet väl har sig ålagdt att tillse, det nödiga besparingar blifva vidtagna, men statsutskottet har tvekat, om det egde skyldighet att föreslå höjning af ett anslag, som ej af Kongl. Maj:t ansetts erfordra förhöjning, eller åtminstone har det trott, att man först borde tillse, om ej möjligen någon besparing å utgifterna kunde ega rum, innan anslaget förhöjdes.» Således ansåg äfven friherre Leijonhufvud, att Kongl. Maj:t var den, som borde utreda ett sådant förhållande.

Herr Hans Forssell yttrar sig i ungefär samma riktning och säger: »skilnaden mellan de nu uppsatta förslagsanslagen och de verkliga utgifterna är ganska betydlig; den belöper sig, såsom herrarne

behagade se af motionen, till omkring 100,000 kronor. Att bestämma ett förslagsanslag 100,000 kronor under det belopp, hvarmed det verkligen kommer att utgå, är och blir ingenting annat än en missräkning».

I samma anda uttalar sig äfven herr Reuterswärd.

Den brist som då fans på 2 millioner har nu stigit öfver detta belopp. Under sådana förhållanden har jag trott, att jag hade goda skäl att förnya min motion.

Hvarför har utskottet då afslagit densamma? Utskottet säger, att »Kongl. Maj:ts uppmärksamhet redan är fäst å det förhållande, att förslagsanslagen öfverskridas och att chefen för finansdepartementet framhållit, att åtskilliga af förslagsanslagen under de olika hufvudtitlarne vore i riksstaten upptagna till belopp, väsentligen understigande de utgiftssummor, som från samma anslag i verkligheten utginge. En höjning af dessa anslag till erforderliga belopp skulle undanrödja den med det nuvarande förhållandet förenade olägenhet, att, derest icke bristerna å förslagsanslagen uppvägdes af motsvarande öfverskott å den beräknade afkastningen af statsinkomsterna, statsregleringen i dess helhet komme att sluta med en brist till större eller mindre belopp. Då bristen å förslagsanslagen årligen plågade uppgå till ganska betydande belopp, insåges lätteligen vigten deraf, att statsregleringen genom nämnda anslags höjande bringades till att bilda ett i möjligaste mån exakt uttryck för statens hushållning». Nu säger statsutskottet, att då Kongl. Maj:t står i beredskap att ändra detta förhållande, torde icke någon skrifvelse i denna fråga behöfva aflätas. Jag förmodar dock, att just detta hvad Kongl. Maj:t yttrat om förslagsanslagen betyder, att Kongl. Maj:t och regeringen vill hafva en bestämd och fast grund att stödja sig på för en utredning. Det finnes, mine herrar, icke mindre än 77 förslagsanslag på den ordinarie budgeten, och då de flesta mer eller mindre öfverskridas, inverkar detta högst betydligt på debet och kredit, då riksstaten skall göras upp. En enskild man uraktlåter icke att för ett kommande år bestämma sina utgifter i öfverensstämmelse med dem han haft under föregående år. Jag tror, att det vore i Riksdagens intresse åit få reda på, huru landet ligger i detta fall. Och jag tror, att Riksdagen icke kan vara belåten med att budgeten år ifrån år blir illusorisk genom att förslagsanslagen icke upptagas till sitt verkliga belopp.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra ber jag att få yrka bifall till min motion, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte, så snart ske kunde, vidtaga de åtgärder, som kunde finnas erforderliga, för att de ordinarie förslagsanslagen måtte i riksstaten uppföras till belopp så nära som möjligt motsvarande de verkliga utgifterna.

Friherre von Kræmer: I motsats mot den siste talaren anhåller jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Jag får till en början påpeka, att statsutskottet vid behandlingen af den andra hufvudtiteln, der det första förslagsanslaget förekom, yttrade, att utskottet, efter genomgående af alla hufvudtitlarne,

Om förslagsanslagens uppförande i riksstaten med belopp, motsvarande de verkliga utgifterna.
(Forts.)

Om förslags- skulle inkomma med utlåtande angående herr Buréns motion. Man kunde naturligtvis vid det först förekommande förslagsanslaget icke bedöma, huru vida det vore skäl att föreslå någon allmän reglering af dessa anslag eller icke. Sedan nu hufvudtitlarna äro genomgångna, har statsutskottet kommit med detta sitt yttrande i saken.

(Forts.)

Jag får då påpeka, att statsutskottet, med stöd dels af herr Buréns motion och dels af Kongl. Maj:ts förslag, hemställt dels om minskning och dels om ökning i förslagsanslag vid alla de punkter i budgeten, der utskottet ansett sådant vara påkalladt. Så har utskottet, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, satt ned »förslagsanslaget till fångars vård och underhåll». Vidare har förslagsanslaget »ersättning åt domare, vittnen och parter» ökats med 35,000 kronor, förslagsanslagen till »beväringmanskapets vapenöfningar» ha ökats på fjerde hufvudtiteln med 72,000 kronor och på femte hufvudtiteln med 27,600 kronor. Dessutom föreslog statsutskottet i fråga om anslaget till inqvarteringskostnader en ökning af 10,000 kronor, hvilket belopp Riksdagen sedermera höjde till 20,000 kronor. Slutligen har statsutskottet föreslagit, och det har blifvit Riksdagens beslut, att det så kallade kreditivet till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering, och till fyllnadspensioner, måtte förvandlas till förslagsanslag och, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, ökas med 45,000 kronor, emot föregående år. Statsutskottet har således haft denna sak i åtanke, och vid alla de punkter, der utskottet ansett det vara skäligt och af behovet påkalladt, föreslagit förändring. Att, enligt hvad herr Burén föreslagit, skrifva till Kongl. Maj:t och anhålla om en allmän reglering af förslagsanslagen, det har deremot statsutskottet icke ansett tillrädligt.

Jag vill för öfrigt påpeka, att detta skrivande till Kongl. Maj:t har tagit en nästan för stor utsträckning. Man borde, synes det mig, i åtanke af Riksdagens egen värdighet, akta sig att skrifva till Kongl. Maj:t angående reglering af anslag, om man icke är besluten att, i fall Kongl. Maj:t, i anledning af skrivelsen, äskar en betydlig påökning i dessa anslag, också bevilja densamma. Jag betviflar på det högsta, att, om Kongl. Maj:t, på grund af en sådan skrivelse, begär en påökning i förslagsanslagen med t. ex. 2,500,000 kronor, med hvilket belopp de uti 1891 års statsreglering öfverskridits, Riksdagen skall bifalla denna framställning.

Slutligen vill jag påpeka, att herr Burén har själf lemnat ett, i mitt tycke, värdefullt och betecknande bidrag till utredningen af denna sak, då han yttrar i sin förevarande motion: »med anledning af min motion n:o 9 vid riksdagen 1888 angående förslagsanslagens uppförande i riksstaten med belopp, motsvarande de verkliga utgifterna, höjdes ordinarie förslagsanslaget 'Ersättning till städerna för mistad tolag' från 1,640,000 till 1,900,000 kronor, ordinarie förslagsanslaget 'Lönestillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor' från 3,193,000 till 3,500,000 och ordinarie förslagsanslaget 'Allmänna indragningssstaten' från 1,310,490 till 1,600,000 kronor.' Såsom herrarne finna — en rätt betydlig tillökning. »Men», tillägger motionären, »afsigten med min motion har ingalunda vunnits, ty bristen är nu lika stor som då och, hvad värre är, just *dessa* anslag som, för att mot-

svara ungefärliga utgifterna, höjdes med tillsammans 956,510 kronor, Om förslags-
hafva 1889 öfverskridits med 962,744 kronor 67 öre, och år 1890
med icke mindre än 1,084,034 kronor 57 öre.» *anslagens upp-
förande i riks-
staten med be-
räkning af verk-
liga utgifterna-
(Forts.)*

Derefter fortsätter motionären: »man skulle vid sådana förhål-
landen vara frestad antaga, att det icke finnes någon gräns, inom
hvilken utgifterna å förslagsanslagen kunna beräknas.» Jag vill visst
icke instämma i detta hans yttrande. Men nog tror jag det kanske
kan vara farligt att, så snart det visat sig, att ett förslagsanslag
öfverskrides, genast höja detsamma. Många behof kunna vara ganska
beaktansvärda, men därför icke *oundgängliga*, och om icke så stora
förslagsanslag finnas uppförda, är det ej osannolikt, att åtskilliga ut-
gifter mera begränsas, än om förslagsanslagen genast ökas, så snart
utgifterna öfverskrida desamma.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrar sig i
finansplanen, angående förhållandet med förslagsanslagen, hvilket
yttrande, som kammaren ser, är citeradt i utskottets betänkande.
Det är således tillkännagifvet, att saken är föremål för Kongl. Maj:ts
pröfning; och jag kan då ej finna något skäl för en skrifvelse i
denna sak.

Jag anhåller om bifall till statsutskottets förslag.

Herr af Burén: Jag har icke begärt aflåtande af någon skrifvelse
i och för att förslagsanslagen skulle ökas, utan för att en utredning
måtte ske, huru det står till med dessa anslag och om ej besparningar
derå kunna ske. Just det, som den föregående talaren åberopade
från min motion, tyckes mig vara en anledning för Riksdagen att
skrifva till Kongl. Maj:it, så att, såsom jag nämnde i mitt förra anfö-
rande, Kongl. Maj:it måtte få en anledning att låta verkställa en ut-
redning af dessa förhållanden. Han nämnde vidare, att i år hafva
5 förslagsanslag blifvit höjda med belopp motsvarande utgifterna.
Hvad åro dessa fem emot de 77, som finnas på budgeten. Det synes
mig således vara af behofvet påkalladt, att en utredning kommer till
stånd. Jag tror, att regeringen skulle vara tacksam, om den fick
stöd af en skrifvelse i och för verkställande af en sådan utredning.
Jag fortfar att yrka bifall till min motion.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att
i afseende på förevarande utlåtande yrkats dels bifall till hvad ut-
skottet hemställt, dels ock, af herr af Burén, bifall till hans i ämnet
väckta motion.

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och
förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med
öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets nedannämnda,
den 16 och 17 innevarande månad bordlagda betänkan:den:

n:o 21, angående hvitbetssockertillverkningsafgiften; och

n:o 22, angående beräkning af vissa bevilningar för år 1893, biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 15, angående skrifvelse till Konungen om tillsättande af en komité för utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Vid remissen af ifrågavarande motioner uttalade ett par talare ett beklagande öfver att dessa motioner blifvit väckta. En talare menade, att de framkommit allt för sent för att kunna grundligt behandlas under den återstående korta delen af denna riksdag. En annan fruktade att de skulle kunna föranleda hinder mot ett nytt framläggande af det förslag i härordningsfrågan, som af detta årets Riksdag blef afslaget, och hvilket enligt hans förmenande varit så nära att lösa hela försvarsfrågan på ett nöjaktigt sätt. Denna tanke var ock uttalad i statsutskottets betänkande och har sedan blifvit upprepad i vissa pressorgan. Låtom oss se huru dermed kan förhålla sig!

Förslaget om beväringsofningarnes utsträckande till 90 dagar var ju nära att gå igenom, ty det fattades endast att 5 röster gått öfver från nej till ja. *Afskrifningen af grundskatter och indelningsverk* hade nog äfven blifvit bifallen af Riksdagens båda kamrar; den till 50 öre förhöjda dagaflöningen till beväringen likaså. Men huru det hade gått med de af Kongl. Maj:t såsom ytterligare vilkor begärda förstärkningarne af försvaret i Norrland, den tredje trängbataljonen, fördelningsintendenterna med mera, derom veta vi i verkligheten ingenting säkert. Kanske hade, när allt kommit omkring, majoriteten i Andra Kammaren, sin vana trogen höll jag på att säga, afprutat dessa förslag! Hvad hade då följden blifvit? Hvad hade Första Kammaren gjort? Och regeringen? Jag skall ej försöka besvara dessa frågor.

Men jag vill nu antaga, att statsutskottets förslag i sin helhet vunnit båda kamrarnes bifall. Hade vi dermed verkligen uppnått en nöjaktig lösning af försvarsfrågan? Det är en fråga, som väl kan förtjena något närmare granskas, och jag ber att deråt få egna några ord, utan att ingå i några närmare detaljer, utan endast hållande mig till hufvudsaken.

Uti statsrådsprotokollet af den 14 mars 1891 yttrar statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, att han *för sin del vore oförhindrad att inom den närmaste framtiden förelägga Kongl. Maj:ts förslag till propositionen om fullständig ombildning af försvarsväsendet*. Men som någon tid torde åtgå att inhemta myndigheternas yttrande om det af den senaste landtförsvarskomitén uppgjorda härordningsförslag, ansåg han *lämpligare att frågan i hela sin vidd hänskjutes till en kommande Riksdag*. I det stället föreslog han, att då genast skulle framläggas ett förslag till endast någon *utsträckning af de värnpliktiges tjänste- och öfningstid* samt *att*

ökande af de i Norrland förlagde truppförbandens styrka, hvarvid den blifvande grunden för en ny försvarsorganisation icke behöfde beröras och sättet för ordnande af försvaret i dess helhet följaktligen fortfarande skulle stå öppets.

Uti statsrådsprotokollet af den 4 januari 1892 se vi, huru chefen för landtförsvarsdepartementet framlade och förordade ett fullständigt förslag till försvarets ordnande på basis af allmän värnpligt och i hufvudsak öfverensstämmande med det s. k. generals-förslaget. Men h. ex statsministern och statsrådets öfriga ledamöter voro af den åsigt att samma förslag, som afsåg, att med frångående af den grund, hvarpå landets försvarsorganisation hitintills hvilat, endast i mycket ringa mån hade hopp om framgång, hvarför de afstyrkte samma förslag, och i det stället föreslogo att den omtvistade organisationsfrågan skulle lemnas åsido; den bestående organisationen toges till utgångspunkt och åtskilliga förändringar och förbättringar deruti föreslås. Statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet fann sig föranlåten att acceptera de skäl af politisk natur, som af hans excellens gjorts gällande, men hoppades att genom föreslående af åtskilliga betydande förbättringar uti landets nuvarande försvarsväsende hinder icke skulle kunna anses uppstå för försvarets definitiva ordnande på den af honom föreslagna eller annan mera lämplig befunnen grund.

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.
(Forts.)

Vi finna således, att regeringen ingalunda framställt de så väl 1891 som 1892 framlagda propositionerna till försvarets stärkande, såsom en verklig *nöjaktig lösning* af försvarsfrågan, utan endast såsom en *partiell förbättring* i vår härordning. Och denna *sin karakter af endast partiell förbättring* förlorade förslaget ej genom de tillägg, det erhöll i statsutskottets betänkande, hvarken genom att förvandla de skånska ryttari-regementena från indelta till värfvade, hvartill ju i alla fall rätta motivet är erkänt vara att vinna de skånska rösterna för beväringsofningarnes utsträckning; ej heller genom att sätta 989 nummer af indelta armén i mellersta Sverige på vakans; eller genom att bevilja beväringen 50 öres dagaföning, och lika litet genom den endast principiellt föreslagna fördelningen af artilleriet i sex regementen — med afslag å Kongl. Maj:ts proposition om fästningsartilleri på Karlsborg — eller öfriga mindre förslag. Äfven efter antagandet af statsutskottets förslag hade vi således ej uppnått målet, ens hufvudsakligen, af en *nöjaktig på fast basis grundad härordning*.

Att så blifvit förhållandet, derom kunna vi ock lätteligen öfvertyga oss, om vi jemföra huru en mobilisering skulle taga sig ut efter antagande af statsutskottets förslag, med de fullständiga mobiliseringstabeller, som åtföljde så väl 1875 års som 1883 års förslag, och nu senast finnas bifogade det s. k. generalsförslaget.

Så vidt jag kan döma, skulle vi, efter antagande af statsutskottets ifrågavarande förslag, fortfarande befunnit oss i ett mycket otillfredsställande läge, så väl i *militäriskt* som *finansiellt* och *politiskt* hänseende. Jag skall bedja att med några ord få närmare visa detta.

Vi få då en *beväring*, som, ehuru den undergått 90 dagars öfning,

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.
(Forts.)

visst icke är färdig att fylla de anspråk nutidens taktik ställer på hvar och en enskild krigare, äfven då han har bredvid sig en jemförelsevis fåtalig stam af väl öfvade soldater.

Beväringens organisation är ännu ofulländad och mycket felar jensamma. Först befäl. Inskriftnings-områdes-befälhavaren, den ende han har att göra med efter slutad beväringsexercis, är ej afsedd att föra befäl öfver sin beväring i krig, och om han är militär, blir han genast bortkallad, så snart stammens kadrer skola formeras. Sedermera finnes ingen som tar hand om beväringen. Beväringssynglingen vet väl, att han är skyldig utföra hvad slags tjänst som kan komma att åläggas honom, men sin blifvande befälhavare känner han ej, under hvem han skall lyda vet han ej. Ej heller hvad plats och befattning han kan blifva delad till.

Den indelta stammen är för fåtalig att utgöra stam och ledare för det årligen växande antalet beväringar, och blefve genom utskottets förslag ännu minskad med nära 1,000 man! Det kan ej heller förnekas, att skall den kunna fylla sin plats, måste de brister, som för närvarande vidlåda honom, afhjelpas genom nya ordningar. Karlens tjänstetid förkortas; anledningar till tvister emellan rust- eller rotehållaren och soldaten eller befålet i möjligaste måtto undanrödjas; den ökade kostnad för karl och rote, som uppstår genom den indelte soldatens förlängda tjänstgöring vid beväringens 90 dagars öfning, ersättes. Det vill säga att i sjelfva verket indelningsverket måste undergå en nyfödelse, hvarförutan det ej i militärisk mening kan fylla sin uppgift.

Den värfvade stammen komme att ganska betydligt ökas, och dörren öppnas till påyrkande af dess ytterligare tillväxt, såsom jag strax skall visa. Men all anledning finnes att den aldrig skulle blifva fulltalig, utan ständigt förrete ett vådligt antal vakanser. Ingen garantilag för dess fullständigande finnes eller kan finnas, och vid oroliga eller hotande tider komme värfningen sannolikt att aldeles afstanna. Man torde invända, att då ynglingen i alla fall i följd af beväringsslagen måste inträda i ledet, så skall han lika gerna göra det frivilligt såsom värfvad. Men deremot svaras, att endast en mindre del af de värfvade rekryterna uppnått beväringens åldern, och ej träffas af värnpliktsslagen, och således deras anställning helt och hållet komme att bero på deras fria vilja. Men svenska ungdomen är numera ej krigisk, och de krigiska äfventyren äro obestriddigen mindre lockande, då kriget skall föras i eget land, än då man påräknar dess förande i främmande land. Det värfvade manskapet är nu och blefve fortfarande i allmänhet *underåriga* — 18 å 20-åringar, som ej äro fullt utvuxne och således sakna den fysiska uthållighet och den motståndskraft, som fordras för att kunna uthärda krigets alla vedermödor. I det stället skulle de i stor mängd fylla sjukhusen. Tänk oss ett fälttåg. ej i augusti och september, under den årstid då våra fredsofningar ega rum, utan i februari och mars, liksom 1808 och 1809. Det fordras män i sin fulla kraft för att hålla ut dermed.

De uti de nyare förelagen så mycket påräknade *f. d. värfvade soldaterna*, som ända till sitt 32:a år äro skyldiga att ingå i företa

uppbådet, hafva ej hela det värde man vill tillägga dem. Många af dem skola hålla sig undan, anseende sig moraliskt berättigade att ej blifva sämre lottade än deras jemnåriga, som ej varit värfvade. Och då man slutligen får reda på dem, eller eu del af dem samlade till deras förra truppförband, hafva de förlorat en stor del af den duglighet de förut egde, och som under 6, 8, 10 år ej blifvit genom några repetitionsöfningar underhållen.

*Om utarbete-
tande af för-
säg till full-
ständigt ord-
nande af
landt- och sjö-
försvaret.*
(Forts.)

Bristen på befäl och underbefäl blefve ej afhjelpat. Det lilla tillskott af befäl, som skulle kommit de norrländska regementena till godo, hade på intet vis räckt till och ej haft det minsta inflytande på mellersta och södra regementena. Mobiliseringsplanerna utvisa en brist på 400 fast anställda officerare, utöfver de 600 som man tror sig möjligen kunna erhålla bland i arméen kvarstående officerare, eller bland de värnpliktiga.

Vissa vapenslag hafva stort behof att ökas, såsom artilleriet, så väl fältartilleriet som fästnings- och positionsartilleriet, ingenjörstrupperna och trängen.

Men äfven i *finansiellt* hänseende kommer landtförsvaret i en mycket dålig ställning. De föreslagna hastiga afskrifningarna af återstående 70 procent af grundskatterna och indelningsverket komme att, såsom ock af finansministern framhållits, fordra nya skattepålagor. Denna utväg, om ock oundgänglig, blefve dock alltid mött med motvilja och de nya skatterna blefve endast till yttersta nödortf beviljade. Under en följd af flera år hade vi att motse svårighet att få statsregleringen att gå ihop, och under sådana tider är det alltid fjerde och femte hufvudtitlarne som mest äro utsatta för afprutningar och afslag å begärda anslag. Till ökad ersättning åt rust- och rothållarne för den stigande tungan af besväret med soldatens anskaffande och aflöning torde nog penningar komma att anskaffas, men till de nya organisationer, som af krigsministern måste begäras och till de ytterligare förbättringar, som försvarsväsendet kräfver, dertill finges sannolikt mycket litet — kanske intet alls, för att ej tala om hvad som alltjemt behöfdes till krigsmaterielen och befästningarne. Och orsaken härtill vore den alltför hastiga afskrifningen jemte den million om året, som utan gagn utginge till beväringens dagaföning.

Slutligen synes mig, att äfven i *politiskt* hänseende militärfrågan skulle kommit att inträda i en allt annat än lugn och fredlig tid. Mången i denna kammare är antagligen uppröttad vid denna ständigt återkommande försvarsfråga — och redan af det skälet benägen att taga hvad som bjudes, och lemna ansvaret åt regeringen, utan att vidare gran-ka förslaget. Men fred vunne vi ej! Vi veta mycket väl att landtmannapartiets program, som fast vidhålles af majoriteten i Andra Kammaren så länge något hopp om dess uppnående finnes, är, att jordbrukaren skall bli alldeles fri från allt besvär med soldatens antagande, aflöning och underhåll, och allt detta öfverflyttadt omedelbart på kronan genom att göra truppen värfvad. Om det omtalade förslaget blifvit antaget, skulle vi redan nästa riksdag fått börja striden mot deras anspråk i den rigtningen, och de skulle ej släppt, förr än de fått sin vilja igenom. Det är endast det första steget som kostar, heter det! Och sedan skåneka rusthållarne fått sin önskan upp-

fyld, skulle de öfriga yrka på samma förmån med så mycket större kraft, och slutet blefve, att vi om några år finge se hela indelta arméns manskap utbytt mot värfvadt folk, utan garanti för dess fulltalighet, och i afseende på möjlighet af dess så väl aflöning som underhåll och öfning beroende af de årliga anslagen, motvilligt beviljade eller afprutade.

(Forts)

Nu svarar säkerligen mången varm vän af indelningsverket i denna kammare: *Derhän får det ej komma!* Vi värdera för högt denna ganska fosterländska institution för att låta den sålunda förstöras! Och just nu dertill, då vi måste frukta att oro sprider sig äfven till våra förr så fredliga bygder, är det godt att hafva stadiga och pålitliga soldater på landsbygden, som vi i nödens stund kunna påkalla till hjälp för lugnets upprätthållande eller återställande. De indelta soldaterna springa ej bort med socialisterna eller anarkisterna, och vi behöfva ej heller befara, att de såsom ordningsmaktens biträden skola förfira sig och öfverträda landets lagar. Men huru det komme att gå i det ena som det andra fallet med de unga värfvade soldaterna, det kan man ej så noga veta. Men om ock vi, som nu utgöra ledamöter i denna kammare, så tänka och äro beslutna att ej göra ett sådant utbyte af indelt trupp mot värfvad, så kunna vi dock ej svara för hvad som kan ske här om några år, då kammarens nu varande ledamöter kunna vara borta och andra komma i deras ställe. Är vägen väl beträdd, så är det svårt att afvika derifrån! Liksom strömmen, då den väl börjat skära sig en ny väg, snart af egen kraft tager riktningen med hela sin ström i den nya färan, så går det ock i politiken, och hvad vi nu medgifva såsom undantag, kommer snart att öfvergå till lag.

Sträcker jag nu min blick framåt några år, t. ex. de 10 åren, hvarunder afskrifningen skett, och söker förutse huru vårt försvarsväsende då gestaltat sig, så är synen alls ej glädjande. Vi skulle visserligen hafva 90 dagars öfning för vår beväring, men också ej mera, samt en stam af värfvade trupper, som aldrig blefve fulltalig, utan företedde stora och betänkliga luckor — i all synnerhet vid tider, då de egentligen behöfdes. Men för resten qvarstode samma brister och fel i vårt försvarsväsende som nu! Samma brist på befäl och underbefäl, samma ofullständiga organisation! Sträcker man nu blicken än ett stycke längre fram i tiden — kanske behöfver man ej se rätt långt — så möter en *mobilisering*, och då framstå med ens fel och brister i all sin nakenhet! Alla menniskor skola peka på dem och häftiga förebråelser skola regna öfver regering och krigsstyrelse, som ej med nog kraft och ihärdighet arbetat på att skaffa oss en fullständig härorganisation. En mobilisering i våra dagar måste gå hastigt, och i de krigsberedda länderna räknar man tiden åt den i dagar och timmar, så att den magt, som hinner blifva färdig 24 timmar före sin motståndare, anses derigenom ha vunnit en väsentlig fördel. Hos oss komme en mobilisering att draga ut ej i veckor, utan i månader, om vi ej äro bättre beredde än nu. Tänk om oss endast några få drag af en sådan operation. Fyra — fem — sex klasser beväring sammandragne, utan att snart sagdt någon enda man vet under hvad befäl han skall stå, eller till hvilken truppenhet

han skall höra. Vidare hopsamling och placering af de spridda personer som äro skyldiga att tjenstgöra i olika befattningar, konstituering och utnämning af flera hundrade officerare och lika många underofficerare. Den samlade beväringens fördelning till »stridande» och »icke stridande», uttagning af det stora antal individer som påräknas från beväringen att tjenstgöra såsom *läkare, auditörer, prester, skrifvare hos intendenterna, magasinsfolk m. m.* Fördelning till första linien, till reserven, till depoterna, till de många transportererna såsom *ammunikionskolonner för artilleriet, ammunitionskolonner för infanteriet, proviant och fourragekolonner, sjuk-kolonner, tross och utredningstransportererna.* Ordlandet af *staber och träng, m. m., m. m.* Detta är allt sådant, som för oss alltid och under hvad förhållanden som helst fordrar mycken tid och mycket arbete. Men hafva vi ej beredt oss derpå så mycket som vi under freden kunna göra det, så är tidsbehovvet flerdubbelt större och arbetet öfver mänsklig förmåga. »Mobiliseringen går sönder. Och midt under det vi hålla på dermed, få vi fiender i landet, och dermed är villervallan fullständig! Mobiliseringen blir afbruten och vi måste gå mot fienden sådana vi äro, men med största sannolikhet att endast möta motgångar och nederlag, som hade kunnat undvikas, om vi varit bättre beredde. Hvad jag nu framställt är ingalunda någon pessimistisk fantasi, utan helt och hållet taget ur den reella verkligheten.

Huru lugnt jag söker betrakta vår försvarsfråga, så kommer jag till den uppfattningen, att vi för närvarande äro stadde på en felaktig väg. För min del har jag derom en brinnande öfvertygelse!

Det är af vigt att vi komma från detta svajande från den ena grunden till den andra, hvarigenom endast allmänhetens omdöme *förvirras.* Att vi upphöra med dessa partiella försök, som medtaga våra tillgångar utan att lemna något fullgodt resultat, som sakna fast grund och säkert mål och därför *ej ingifva förtroende,* ej ens åt en stor del af dem, som af ett eller annat skäl rösta för desamma. Det är af vigt, att regeringen ej går bakom Riksdagen för att lyssna till hvad den ena eller andra fraktionen derinom tycker eller önskar, utan att den träder fram i spetsen för försvarsfrågan med ett klart och bestämdt program.

Det är denna min öfvertygelse, som förmått mig att deltaga i denna motion, hvars mål ju är att bedja regeringen framlägga en fullständig och nöjaktig (jag undviker med afsigt det gamla uttrycket »fullt betryggande») plan till försvarets organisation och deruti äfven intaga det gamla indelningsverket till grundval, så långt det ännu kan fylla detta uppdrag, sedan det erhållit de förbättringar, hvaraf det är i behof för att svara mot nutida fordringar.

Skulle nu regeringen efter moget öfvervägande komma till den slutsats, att hon ej på den basen kan åstadkomma ett nöjaktigt och bestående ordnande af vårt försvar, må hon då redogöra för sina skäl dertill och framlägga bevisen derför, samt derefter öfvergå till en annan grund för härordningen, hvilken grund knappast kan blifva någon annan än den rena värnpligten, och sedan kraftigt fasthålla derved. Genom ett sådant sätt att gå till väga skall regeringen vinna

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landet och sjöförsvaret.
(Forts.)

Om utarbetande af förslaget till fullständigt ordnande af land- och sjöförsvaret.

(Forts.)

ej endast några tvifvelaktiga segrar vid voteringarne i kamrarne, utan, hvad vida mera är, *fäderneslandets fortfarande tacksamhet.*

För närvarande får jag bedja om proposition på bifall till motionen.

Herr Abelin: Det sätt, hvarpå försvarsfrågan under en följd af år behandlats, har icke undgått att väcka allvarliga bekymmer; å ena sidan en sorglöshet utan like och en fordran att utan hänsyn till att något afsevärdt vinnes för försvaret ernå oskäligen förmåner såsom vederlag för sina knappa medgifvanden, å andra sidan en obestämdhet i göranden och låtanden i förening med en benägenhet för eftergifter, som haft och måste hafva till följd ökade fordringar hos dem, som i lösningen af försvarsfrågan sätta den egna vinningen såsom det förnämsta målet. Intet under då, om de finnas, som, bekymrade öfver ett sådant frågans läge och de befarade följderna deraf, velat gifva ett uttryck på samma gång åt sina bekymmer och åt sin önskan, att åt försvarsfrågans lösning måtte gifvas en bestämd och praktisk till ett önskvärdt mål ledande form. Långt ifrån sålunda, att man haft anledning att beklaga eller beskärma sig öfver tillkomsten af den motion, som afser att i skrifvelse till Kongl. Maj:t gifva ett uttryck åt det ena och det andra, hade man, synes det mig, inom denna kammare bort mera allmänt egna den sina sympatier och sin anslutning, helst kammaren derigenom endast häfdatt sin ställning och det anseende, som kammaren, genom en fortsatt mindre nöjaktig behandling af försvarsfrågan, äfventyrar att förlora.

Man förebrår mig och dem som, i likhet med mig, motsätta sig förhastade och ödesdigra beslut att fördröja, ja kanske omöjliggöra frågans lösning. Men tror man då, jag blott frågar den ärade kammaren, att det är genom obestämdhet i tanke och handling, genom opåkallad tjenstaktighet åt ena och andra hållet eller genom eftergifter för hugskotten för dagen, som man gifver det stöd som erfordras för en lycklig lösning af den högvigtiga i alla våra samfundsförhållanden djupt ingripande försvarsfrågan? Jag tror det icke! Jag behöfver endast erinra om denna kammares tillvägagående vid 1885 års riksdag, då i strid mot hvad Kongl. Maj:t föreslagit och i strid mot allt hvad som sedan många år tillbaka ansetts såsom en trosartikel, kammaren, för att tillmötesgå en från ledamöter af Andra Kammaren utgången framställning, beslöt att åldersklasserna i bevärningen, eller de vid fältarmén tjenstgöringsskyldige värnpliktige skulle begränsas till 6 i stället för till 12, som Kongl. Maj:t föreslagit, och hvarom bestämmelse ingått i al'a från och med 1871 afgifna förslag till försvarets ordnande, och om tillvägagäendet vid denna riksdag, då kammaren, äfvenledes detta i strid mot Kongl. Maj:ts förslag, för att som man trodde tillmötesgå en önskan från de skånska representanterna i medkammaren och i akt och mening att vinna Andra Kammarens bifall till öfriga delar af det då föreliggande förslaget, beslöt vakanssättning af de indelta skånska kavalleriregementena och manskapets anskaffande förmedelst värfning. Jag behöfver endast, säger jag, erinra om dessa två fall för att visa, att kammaren icke alltid i hit hörande frågor iakttagit den fasthet och det förutseende

som varit att förvänta och ärendets vikt bjudit, och att kammaren derigenom långt ifrån lemnat det erforderliga stödet för en lycklig lösning af frågan. Ty genom beslutet af 1885 stå vi, så länge det är bindande, i händelse af krig i fråga om ersättningsmanskap för den stridande armén så godt som redlösa, och genom beslutet vid denna riksdag har kammaren, vid det förhållandet att beslutet icke vann åsyftad verkan, blott gifvit dem, som, obekymrade om försvaret, i frågans lösning se ett medel till egen vinning, en anledning till nya ökade anspråk och till förhoppningar att få dem uppfyllda, utan att besinna, att det ifrågavarande beslutet, om det kommit till utförande, endast verkat att förrycka det bestående utan att närma oss det mål som allena, i händelse den bestående grunden öfvergifvas, bör eftersträfvast, eller ett försvar, på den rena värnpligtens grund.

Det var en tid, den tiden är lyckligtvis förbi, då man inom vissa ledande kretsar gjorde sitt allt för att nedsätta den indelta armén. Det var icke nog med att förringa dess värde såsom en integrerande del i organisationen af vårt försvar, det var nödvändigt att äfven nedsätta individen, befäl som trupp, derinom. ja, man gick slutligen så långt, att man förnekade den indelta arméns historia, obekymrad om man derigenom betog svenska folket en del af dess bästa och ädlaste minnen. Om än motiven dertill i någon mån kunna sökas i obekantskap med förhållandena inom indelta armén, lär dock ingen tvekan vara derom, att man hade för afsigt att genom en förkrossande dom öfver indelningsverket bana väg för en rationell betryggande härordning på den allmänna värnpligtens grund. Det var, såsom kammaren täcktes finna, en dålig taktik; men den fick passera. Fruktarna deraf uteblefvo icke! Man tog fasta på de förklenande omdömena och sökte med stöd af dem göra indelta armén omöjlig. Men långt ifrån att dermed bana väg till den allmänna värnpligten, syntes motståndet mot densamma snarare vid den tiden tillväxa. Så inträffade vid 1875 års riksdag under debatten i Andra Kammaren om déchargebetänkandet, att en mycket framstående ledamot af kammaren tog sig anledning uttala sin förkastelsedom öfver Kongl. Maj:ts då föreliggande synnerligen förtjenstfulla förslag, fotadt såsom bekant, på en följdriktig tillämpning af den allmänna värnpligten, förmenande att regeringen sjelf skulle tveka att sätta förslaget i verkställighet och att man af dess framläggande liksom ur detsamma kunde hemta skäl till anmärkning enligt 107 § regeringsformen. Det förtjenstfulla förslaget kom icke till omröstning i någondera kammaren. Härmed har jag icke velat säga, och än mindre är det bevisadt, att icke förslaget, derest det oförändradt är efter år återkommit utan att, såsom sedermera skett, tillgångarne af indelningsverk och grundskatter i större eller mindre mån antingen rent af efterskänkts eller lemnats såsom vederlag för mer eller mindre afsevärda försvarsförbättringar, i detta nu kunde hafva varit antaget. Det är min tro att så varit fallet.

Jag har vidrört dessa förhållanden icke för att uppröra obekymrade minnen, men för att varna för dermed liknande tillvägagångsanden, Jag har nemligen hört sägas, att de finnas inom Riksdagen, som, med erkännande af att det förslag till försvarets ordnande som förelegat

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.
(Forts.)

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af land- och sjöförevariet.

(Forts.)

till denna Riksdag var otillfredsställande och, hvad särskildt beträffar utskottets, i vissa delar utförbart, likväl uttalat den mening, att det senare förslaget bort oförändradt antagas; ty så lär det heta: »ju dyrare och svårlostare, dess bättre, enär vi på det sättet skola tvinggas till en god organisation på den enda rätta grundens». Men man misstager sig helt visst häri och medlet är för hvarje fall förkastligt. Liksom de, hvilka förklenade indelta armén i förhoppning att på den vägen vinna en stark organisation på den allmänna värnpligtens grund, förfelat målet, så skola äfven de, som nu, *med eftergifvande af alla statens tillgångar i grundskatter och indelningsverk ifra för antagandet af ett ofullständigt förslag i förhoppning att de nödiga förbättringarne deri sedermera skola följa såsom af sig sjelfva*, helt visst och förfela målet.

Det är ett sådant frågans läge, som jag har ansett böra så vidt möjligt undanrödjas, och detta är anledningen hvarför jag sökt verka för motionen. Drabbas jag dervid af mina ärade kammarkamraters ogillande, skall jag bära det med jennmod, ty jag anser mig i min protest mot det sätt, hvarpå försvarsfrågan behandlats, förestafvad som den varit af den varmaste önskan att se frågan på ett tillfredsällande sätt löst, endast hafva gjort min pligt.

Herr talman! Jag vet väl att, huru beslutet öfver denna motion än må komma att utfalla, någon vidare behandling af ärendet inom denna riksdag icke torde ifrågakomma. Men af aktning för motionens syfte och i den förhoppning, jag delar med en ärad reservant, att motionen, i synnerhet om den tillstyrkes af denna kammare, icke skall lemnas obeaktad, tillåter jag mig yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Casparsson: Då jag erfor, att några och femtio ledamöter af denna kammare ville aflifva motionen utan dom och ransakning — ett tillvägagående, som saknar motstycke i våra parlamentariska annaler — och jag sedan erfor, att jag var ämnad blifva insatt i det tribunal, som var prædestineradt att afkunna dödsdomen öfver motionen, får jag bekänna, att jag tyckte det var litet hemskt. Jag fann snart, att min ställning inom utskottet icke kunde blifva annan än att söka få domen afkunnad i så hyggliga ordalag som möjligt. Och det har verkligen lyckats. Utskottet anför nemligen såsom skäl för sitt afstyrkande helt enkelt det, att, då Kongl. Maj:t under alla förhållanden icke lär underlåta att fortfarande egna all möjlig uppmärksamhet åt lösande af den stora fosterländska frågan, anser utskottet den af motionärerna föreslagna skrifvelsen icke erforderlig. Ja, i den motiveringen kan jag instämma. Jag hade litet betänkligheter mot ordet »fortfarande», hvilket jag ansåg borde utgå; men det gick icke, hvarför jag fick finna mig deri. Beträffande den reçit, som utskottet uppställt, har jag några anmärkningar att göra, hvilka jag omnämnde i utskottet och dervid sade, att jag komme att opponera mig deremot i kammaren, emedan jag ansåg framställningen icke vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Utskottet framställer det påståendet, att vid intet tillfälle har Riksdagen eller någon af dess kamrar afgjort uttalat sig emot användandet, i större eller

mindre omfång, af en värfvad stam såsom grund för den nya arméorganisationen. Att den icke uttalat sig mot värfning i mindre omfång, kan jag hålla med om, och jag för min del anser, att värfning kan i mindre omfång något utsträckas; men deremot har Första Kammaren bestämdt uttalat sig emot värfnings användande i större omfång. Det skedde vid både 1878 och 1883 års riksdag. Vid 1883 års riksdag vände sig Första Kammarens öfverläggning uteslutande omkring 40 § i lag om härordningen. Första momentet af denna paragraf lydde: »Härens stamtrupp antages genom frivilligt aftal och mot den aföning, som kan blifva erforderlig.» Detta afslogs i Första Kammaren. Dermed har enligt min uppfattning Första Kammaren bestämdt uttalat sig emot en större utsträckning af värfningen såsom grund för stamtruppens anskaffning. Vidare nämner utskottet här: »Deremot lär ej kunna förbises att Riksdagen i sin helhet och Andra Kammaren upprepade gånger uttalat den mening, att indelningsverket ej borde bibehållas som beståndsdel af den nya härordningen.» Det är fullkomligt sant. Riksdagen i sin helhet har gjort ett sådant uttalande år 1873 i den skrifvelse, som då afläts, och resultatet af denna skrifvelse känna vi mycket väl. Andra Kammaren har både förut och efteråt uttalat sig emot ett bibehållande af indelta armén, men får man läsa mellan raderna, hafva motiven till detta uttalande emot indelningsverket till stor del varit, att man icke velat ingå på en utsträckning af den allmänna värnpligten. Sedan Andra Kammaren instämt i 1873 års skrifvelse och uttalat sig emot indelningsverket för att få framlagdt ett förslag på den rena värnpligtens grund, rönte detta förslag det mottagande i Andra Kammaren, som den föregående talaren framhållit, och af det Kongl. förslaget återstod icke så mycket, som jag kan taga i min hand. Det led ett förkrossande nederlag. Allt så har Andra Kammaren uttalat sig bestämdt både mot indelningsverket och mot att bygga på den rena värnpligtens grund, och Första Kammaren har uttalat sig emot försvarets byggande på värfvad stam. Då återstår icke någon annan organisationsform än stammens anskaffande genom lottning; och huru något sådant skulle komma att upptagas, derom tror jag vi kunna vara ense, och det framgår äfven deraf, att den senaste generalskomitén i sitt utarbetade förslag icke vågat föreslå lottning, utan i stället föreslår att uttagningen skulle ske genom inskrifningsnämnderna. Så förhåller det sig med den saken.

Nu har man sagt, att vi skola gå de partiella förbättringarnes väg. Ja, det är mycket bra, om man blott på samma gång beträffande skatteafskrifningen också går de partiella afskrifningarnes väg. Men att beträffande försvaret gå de partiella förbättringarnes väg och beträffande afskrifning och skattelindringar erbjuda allt hvad man har att gifva, anser jag, när man nu en gång stält sig på köpskapens grundval, icke vara klokt. Dessutom äro de här partiella förbättringarne en mycket dyr metod. Jag tror att, om någon tänker uppföra ett hus, går han tillväga på det sätt, att han först uppgör en bestämd plan och derefter uppför huset på en gång, och icke såsom gamle cursor Bergholm i Upsala, hvilken år efter år tillbyggde ett rum då och då efter som han hade råd.

Jag skall anföra ett exempel. År 1871 uppgick den fjerde

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.

(Forts.)

*Om utarbets-
tande af för-
slag till full-
ständigt ord-
nande af
landt- och sjö-
försvaret.
(Forts.)*

hufvudtiteln till 9,676,400. Det då framlagda förslaget, fullständigt utarbetadt och genomtänkt, skulle medföra en ökad kostnad af 2,808,000 kronor. Läger man dertill indelningsverket, med en beräknad kostnad af 4,500,000 kronor, kommer man till en summa af 16,984,000 kronor eller i rundt tal en kostnad af 17,000,000 kronor. Jag får dock göra den erinran, att i denna siffra ligger icke aflöningen till den indelta arméns befäl, hvilken aflöning då utgick från de indelta boställena. Jag vet icke bestämdt hvad denna siffra kan uppskattas till, men tager jag den till 2,000,000 kronor, tror jag, att jag snarare tagit till för högt än för lågt. Således utgjorde hela kostnaden 19,000,000 kronor, och detta för ett fullständigt ordnad försvaret. Huru förhåller det sig i närvarande stund? I det betänkande, som statsutskottet snart kommer att inlemna, äro de ordinarie utgifterna under fjerde hufvudtiteln upptagna till ett belopp af något öfver 21,000,000 kronor. Läger man dertill de återstående 70 procenten, som lindringarne af rustnings- och roteringsbesvären skulle komma att medföra, uppgående till en summa af 3,100,000 kronor, så äro vi uppå på en siffra af öfver 24,000,000, utan att dock i denna siffra är inbegripen den kostnad, som de ökade öfningarne, beklädnad och utredning skulle komma att medföra. Jag antager, att vi då skulle komma upp till åtminstone 25,000,000 kronor, om icke mera. Jemför man då den ökning, som de partiella förbättringarne medfört, från 1871 till 1892, tror jag, att man verkligen bör gå försigtigt tillväga med dessa så mycket bepröjade partiella förbättringarne.

Att handla utan plan är det dyraste af allt. Det se vi både på landtförsvaret och sjöförsvaret, Se vi på det anslag, Danmark lemnar till sitt sjöförsvaret, så är det icke högre än hvad vi lemna till vårt, men dess flotta är i mycket bättre skick än vår. Det är det planlösa famlandet, som är förstörande både för försvarsfrågan och våra finanser. Här är det många, som äro lika ifriga som någon för försvarets stärkande, men anse, att kan man blott få de nittio dagarnes öfning, är allt väl bestämt. De anse denna utsträckning såsom ett slags med mystisk kraft utrustad »opus operatum». Men det är icke nog med de nittio dagarne. Ty ha vi icke tillräckligt och väl utbildadt befäl, en tillräcklig och väl öfvad stam att sätta in de värnpligtige i, så ha vi i alla fall icke fått något betryggande försvaret. Och jag tillägger, att ha vi icke tillgodosett det fasta försvaret med befästningar, bakom hvilka dessa otillräckligt skolade värnpligtige kunna i händelse af nederlag få skydd, så är försvaret i alla fall icke tillgodosedt.

Om försvarsfrågan i sin helhet vore mycket att tala, men när det blott är fråga om den föreliggande skrifvelsen, vill jag icke längre upptaga kammarens tid. Jag har blott velat angifva både den ståndpunkt, jag i fråga om motionen, och den ståndpunkt, jag inom utskottet har intagit. Utskottet säger på ett ställe, att det icke tillkommer utskottet att uttala något omdöme beträffande det system, hvarpå försvaret bör grundas. Det må så vara. Men olyckan är, enligt min åsigt, att det är ingen eller åtminstone högst få, som anse sig böra uttala något omdöme. Alla säga sig vilja försvarets stärkande, men på hvilken väg man för målets vinnande bör gå, derom är det mycket

få, som hafva en bestämd åsigt. Till och med inom Konungens råds-kammare tyckas åsigtarna vara mycket delade, åtminstone att döma efter det märkvärdiga statsrådsprotokollet för den 4 januari 1892 och den märkvärdiga dialog, som der förekommer mellan chefen för landförsvarsdepartementet och hans excellens herr statsministern. Såsom sagdt, hvart man blickar, är det ingen, som vill uttala något bestämdt omdöme om det slutliga målet. Det är felet och, enligt min åsigt, är detta också orsaken, hvarför vi icke komma ur fläcken. Jag har icke något särskildt yrkande att framställa.

*Om utarbete-
tande af för-
slag till full-
ständigt ord-
nande af
landt- och sjö-
försvaret.*

(Forts.)

Herr Forssell: Jag hörde icke till dem, som ville vägra remiss å den ifrågavarande motionen; men erkänner, att när jag såg, att 57 högt aktade ledamöter af denna kammare förenat sig om en motion sådan som denna, gick det mig som den ärade talaren på upplandsbänken vid remissvägran: Jag tyckte att det var — hemskt. Hemskt — ty jag sade mig: om, efter all denna långa tid af vacklande osäkerhet och slapphet i försvarsfrågan, det slutligen är ett sådant program som tillvinner sig ett sådant understöd, — då ser det verkligen dystrare ut än någonsin för försvarets *stärkande*. I den ifrågavarande motionen talas åtskilligt om försvarsfrågans *lösning*; men det är märkvärdigt litet taladt om försvarets *förstärkande*. Der talas mycket om lätnader och lindringar i bördor, ja, så mycket, att det ser ut, som om just det, som i den Andra Kammaren hittills varit drifvedern för försvarsfrågans förande framåt, nu skulle hafva blifvit drifkraften äfven i denna kammare. Der talas deremot ofantligt litet, ja, nästan intet, om det viktigaste af allt, om värnpligtens och den personliga medborgerliga vapenpligtens utsträckning. Vid sådant förhållande torde det vara tillåtet att yttra några ord, framställa några anmärkningar emot det program, som de ärade motionärerna framställt, ett program, som vi på 1870-talet skulle hafva kallat »indelningsverkets vänners» program, och hvars för ögonblicket mest betydande punkt väl dock ligger i den med kursiv stil utmärkta protesten mot — det skånska kavalleriets sättande på vakans.

För några årtionden sedan, herr talman, var det sed att loforda bofastheten, torpsystemet såsom det mest utmärkande, det förträffligaste draget hos vår indelta svenska armé. Då voro de fleste, ja, nästan alla militärer ense om att för oss civile framhålla de öfverträffliga fördelarna af detta torpsystem. Då betraktades de svenska krigare, som ej voro bofaste eller suto på torp, om ej som odugliga, åtminstone såsom en sämre klass soldater, som trupper af mindre pålitlighet och styrka. I denna uppfattning har — jag tror icke någon skall bestrida det — under senare tider en väsentlig förändring inträdt. Man vågar icke längre påstå, att de indelta soldater, som sakna egen bostad eller torp, eller att våra garnisonerade regementen måste bilda sämre trupper än de indelta på torp bofaste soldaterna. Många, ja kanske de fleste militärer i våra dagar och framför allt militärer af hög och obestridlig krigsbildning gifva oss nu för tiden sådan föreställning om den verkan torpsystemet utöfvar på stammens organisation, att man deraf ovillkorligen måste draga den slutsatsen:

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af land- och sjöförsvaret.

(Forts.)

en på torp sittande stam måtte vara den af alla minst lämpliga — till krigsbruk. En högt ärad och insigtsfull talare på östgötabänken har visserligen nyss klagat öfver den dåliga taktik, hvartill sådane militärer gjort sig skyldige, då de icke skytt för att nedsätta den indelta arméns krigsduglighet och då de ej ens visa tillbörlig respekt för denna armés historiska minnen. Jag föreställer mig, att de militärer af en annan skola, som icke kunna loforda den indelta armé, som har sitt livsvilkor i torpsystemet, kunna med lugn svara den vördade talaren: man behöfver visst icke förneka flintlåsgevärets relativa och historiska värde för att döma det odugligt för nutida krigsbruk; man bestrider visst icke, att Sveriges arméer vunnit vackra segrar med flintlåsgevärd och bajonett, när man påstår, att nutidens stridssätt fordrar ett annat gevärd än det som för två hundra år sedan var förträffligt. Ty den indelta arméorganisation, som hvilar på torpsystemet, den torde till nutidens på värnpligt grundade arméorganisationer förhålla sig ungefär så som flintlåsgeväret till bakladdaren eller repetergeväret.

För några årtionden sedan, herr talman, var det också mycket vanligt att frumhålla just den långa tjänstetiden såsom ett utmärkande och förträffligt drag hos den svenska indelta armén. Det påstods, att den långa tjänstetiden var ett vilkor för arméns disciplin och sammanhållning och dermed för dess krigsduglighet; och man kunde få höra mycket poetiska utgjutelser öfver den blågula fanan, som fladdrade öfver far och son i samma krigareled. Äfven den uppfattningen torde i senare tider hafva fått vika för ett helt nytt tänkesätt. Man ser icke längre i den långa tjänstetiden en stor fördel, utan en stor olägenhet. Insigtsfulle militärer erkänna, att den långa tjänstetiden är en börda, en svaghet, ett slöseri. Tjänstetidens förkortning har upptagits på programmet till och med af indelningsverkets vänner. Och under det de 57 motionärerna i år ej vågat säga ett enda ord till försvar för torpsystemet, under det de ännu mindre vågat begära, hvad man förr så modigt yrkade, uppsättning af nya nummer med torp, så hafva de ock erkänt, att den långa tjänstetiden icke är någon fördel.

Det är således icke torpen, icke heller den långa tjänstetiden, som motionärerna hålla på, när de tala om vår förträffliga indelta arméorganisation. Nej, det är något annat, det är dess dyrbara egenkap af att vara indelt och — icke värfvad. Sådan är den sista position, som indelningsverkets vänner länge intagit och ännu intaga. Låt oss för all del, säger man, icke taga emot en värfvad stam; Låt oss hellre behålla den goda indelta stammen!

Den som så talar utgår tydligen från föreställningen och förutsättningen, att den indelta stammen icke är värfvad. Men ordet *värfva* betyder ju rekrytera mot betalning, det betyder att mot penningar eller penningars värde lega män, som frivilligt åtaga sig att försvara fosterlandet; huru kan man då uppställa en dylik begreppsskilnad mellan indelt och värfvad armé? Obestriddligt är ju, att den indelte på torp sittande soldaten är fullkomligt lika mycket legd till fosterlandets försvar som den garnisonerade soldaten i Stockholm. Förklaringen å gåtan ligger helt enkelt deri, att man vid talet om indelt och värfvad armé inlägger i ordet *värfvad* en ny betydelse.

Indelte soldaterna äro nog legde de också, men legde af rust- och rotehållare. Men värfvade äro de soldater, som legas af kronan och genom dess för det ändamålet utsände skaffare. Och fullkomligt riktigt och sant är det vidare, att det för kronan möter stora svårigheter att värfva rekryter i stort antal, och att det för kronan blir mycket dyrt att värfva genom sina uteliggare; då deremot för de många i orterna spridda rust- och rotehållarne legningen är en jemförelsevis billig affär. De ega kännedom om, hvarest unga soldatämnen stå att få i orterna och de hafva ett rent personligt och mycket kraftigt intresse vid att lega dem för billigt pris. Detta rust- och rotehållares intresse står såsom en garanti emot den oskäligen stegringen af kostnaderna för stammens anskaffning. Med ett ord, frågan om värfning eller icke värfning, om värfning genom kronan eller värfning genom rust- och rotehållarne, är helt enkelt en finansiell fråga; och indelta arméns företråde framför den värfvade armén i detta hänseende är helt och hållet ett finansiellt företråde.

Nå väl, herr talman, denna den sista positionen, från hvilken den indelta stammen kan försvaras såsom en fördelaktig arméorganisation, den hafva nu de ärade 57 motionärerna, mer eller mindre medvetet, men så mycket mera fullständigt öfvergifvit. Ty hvad är det de 57 nu föreslå? Jo, de föreslå, att rustnings- och roteringsbesväret bör fixeras och staten öfvertaga den del af kostnaden, som öfver-skrider det fixerade beloppet. Nu torde det för kammaren vara bekant, att af rustnings- och roteringskostnaden är det egentligen en enda del, som är vexlande och omöjlig att på förhand beräkna: det är rekrytanskaffningskostnaden. Att fixera rustnings- och roteringskostnaden till ett visst belopp betyder således ej något annat, än att staten betalar allt hvad det utöfver rekrytkostnadens en gång fixerade belopp kostar att för hvarje gång ånyo lega eller värfva rekryt. Så vidt jag kan förstå, är detta ur *finansiell* synpunkt precis detsamma som att sätta hela indelta armén på vakans. Rust- och rotehållarnes befattning med rekryteringen skall, vill man kanske säga, fortfarande kvarstå: de skola vara berättigade och skyldige att anskaffa karlar och framställa dem till münstring, men de skola ej vara skyldige att betala längre än till ett visst belopp, och resten betalar staten. Hvart tager det då vägen? Jo, rust- och rotehållarne, som ej längre hafva något intresse af att hålla rekryteringskostnaden lågt, emedan det ej gäller deras pung, utan statens, ställa rekryteringen på det för sig beqvämaste sätt. De anskaffa rekryter, men de behöfva icke se på kostnaden, ty de få skriva räkning på statsverket. Jag hemställer, om ej ur finansiell synpunkt detta vore det sämsta system af alla för anskaffning af de 5—6,000 rekryter, som svenska armén behöfver. Ställer jag mig på denna ståndpunkt, måste jag således ovilkorligen föras fram — till 1871 års förslag, enligt hvilket det ju ej blir rust- och rotehållarne, som i sista hand rekrytera, utan staten sjelf skall öfvertaga rekryteringen af de soldater, som skola tjena åt rust- och rotehållarne.

Jag tror därför, att jag har rätt karakteriserat detta program, då jag säger, att det öfvergifvit den sista och kanske mest hållbara af den indelta arméns positioner och att det fört oss fram till det

Om utarbete-
tande af för-
slag till full-
ständigt ord-
nande af
landt- och sjö-
försvaret.

(Forts.)

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt och sjöförsvaret.

(Forts.)

rena värfringsystemet — detta system, som de äradе motionärerna dock trott sig böra utdöma.

Motionens närmaste uppgift skulle ju vara att afgifva en protest emot det förslag till vakanssättning af skånska kavalleriet, som för några veckor sedan i kammaren behandlades och då vann bifall af ej mindre än 94 röster. Jag ber herrarne svara mig: skulle det, om det nu af motionärerne föreslagna systemet genomfördes, verkligen komma att finnas någon den minsta skilnad mellan det skånska kavalleriet, satt på vakans efter statsutskottets förslag, och det skånska kavalleriet, reformerat efter motionärernas förslag? Den skånska kavalleristen sitter icke på torp. Han är »indelt» endast derutinnan att han värfvas och underhålles af rusthållaren, som är skyldig att svara för, att karlen blir anskaffad. Men befria rusthållaren från det pekuniära ansvaret för att rekryten varder anskaffad; låt staten mot en kontant för alltid fixerad summa af rusthållaren öfvertaga samma ansvar! Jag kan ej förstå annat än att hvad som derigenom försiggår i verkligheten blir en vakanssättning, och att man på det sättet upprättar ett af staten värfvad skånskt kavalleri. Enda skilnaden blir ju, att de, som yrka att skånska kavalleriet må sättas på vakans, alltid tänkt sig, att rekryterna skulle hållas i garnison med lång öfningstid och kort tjenstetid. Med bibehållandet till namnet af den indelta truppen, bibehåller man deremot den korta öfningstiden och den långa tjenstetiden.

Jag kan icke se, att Första Kammaren skulle göra vare sig Kongl. Maj:t eller försvarssaken eller statens finanser någon tjänst med att understödja ett program af denna beskaffenhet. Jag kan icke heller annat än beklaga, att så många högaktade motionärer ha kunnat så vidlyftigt behandla en för hela vårt fosterland så vigtig fråga som denna utan att tala om värnpligten annorledes än i förbigående och lika som med en misstrogen axelryckning. Om motionärerna, i stället för att sätta värnpligtens fullständiga utveckling såsom ett lätt öfverhalkadt alternativ i början af motionen, hade satt den i slutet såsom motionens kärna och kläm; om de hade framhållit sina förhoppningar och fordringar med afseende å det minsta måttet af värnpligtöfning, som må anses erforderligt för försvarets stärkande, då hade i ett sådant uttalande från Första Kammarens mest betydande ledamöter, med hvilka jag förmodar att alla de öfriga då förenat sig, verkligen gifvits så väl en uppmuntran åt försvarsrörelsen i landet, som äfven en god hjälp åt Kongl. Maj:t i striden mot svagheten, likgiltigheten och fördomarne, hvilka tyvärr ännu alltför mycket bestämma försvarsfrågans öde i vårt land.

Under beklagande af denna brist i motionen tillåter jag mig, med stöd af hvad jag nu anfört, yrka bifall till utskottets yrkande och afslag å densamma.

Herr Brehmer: Emedan ju här gäller att afhandla frågan om den grundval, hvarpå ett definitivt ordnande af vårt försvar bör hvilas, vill äfven jag, så godt jag för tillfället förmår, uttala mina åsikter i saken, hvadan jag anhåller om kammarens uppmärksamhet för några ögonblick.

Då man vill uppställa grunder för en nutida härordning, måste man naturligtvis se tidens kraf rätt i ögonen i afseende på taktikens och krigföringens nuvarande ståndpunkt och följaktligen hemta lärdomar utur den allra nyaste tidens krigshistoria. Derur framspringer intet stöd för principen »stam och beväring». Nej! derur måste man med tydliga drag erfara, att endast den härordning kan för ett land blifva fullt betryggande, som grundas på allmän värnpligt, så tillämpad, att hvarje enskild man i fältarmén verkligen blir fullt öfvad och disciplinerad, och så konsekvent i öfrigt, som med landets förmåga och förhållanden är förenligt. Man behöfver ovilkorligen för att föra krig nu för tiden massor af folk och massor af fullt öfvadt och disciplineradt folk. Vårt gamla indelningsverk kan ej motsvara detta kraf hvad massorna beträffar. Det besitter nemligen det stora felet att endast uppställa en allt för fåtalig styrka och eger ej förmåga att vid krigstillfälle svälla ut genom i landet befintliga, lika väl utbildade reserver; och detta med anledning af den långa tjänstetiden, 30 år. Man kan också med hänsyn härtill säga, att indelningsverket i förhållande till den valuta det lemnar i antal öfvadt folk är den dyraste härordning som fins. Ty under 30 år kan man icke komma till högre resultat än indelningsverkets fåtaliga numerär, under det att, om tjänstetiden skulle kunna nedsättas t. ex. till 6—10 år, man under samma tidrymd skulle kunna öfva 5—3 gånger så stor styrka för alldeles samma kostnad. Jag vågar nemligen påstå att, sedan den indelta soldaten tjänat i åtminstone 10 år, är all den öfning, man sedan gifver honom, bortkastad. Han blir icke bättre, snarare förslappas hans intresse mer och mer med åren. Nu kan man emellertid icke nedsätta tjänstetiden så effektivt, att det i militäriskt hänseende skulle ega någon betydelse, med bibehållande af det nu i allmänhet gällande afönings sättet medelst torp. Ty man kan ju icke antaga en soldat och göra honom tofast på ett torp för så kort tid som 6—10 år, för att, sedan den tiden är slut, köra bort honom. Men tager man fullständigt bort torpsystemet, så tager man också bort det vackra och egendomliga i sjelfva grundvalen, hvarpå indelningsverket hvilar, hvarigenom det i socialt hänseende är så synnerligen beaktansvärdt, och föga mer skulle af detsamma kunna återstå än rust- och rotehållarnes skyldighet att anskaffa karl; men denna skyldighet kunde väl knappast heller kvarstå, emedan den blefve allt för betungande vid en förkortning af tjänstetider. Man kan visserligen reformera indelningsverket i ekonomiskt hänseende på så sätt, att dess börda aflyftes och fördelas på alla skatteföremål, men vill man reformera det i militäriskt hänseende genom nedsättning i tjänstetiden — och huru skall man väl i längden kunna undgå att göra detta — då laborerar man helt enkelt bort detsamma, och produkten blifver en värfvad stam. Men en sådan är ju så väl i ekonomiskt som socialt hänseende förkastlig. Fasthåller man emellertid envist vid principen stam och beväring, då måste man också vara beredd på att förr eller senare öfvergå till värfvad stam, men då kommer man just dit, hvarthän man icke vill.

Af härordningar, grundade på allmän värnpligt, kan man särskilja tvenne slag eller system: kadersystemet och milisystemet.

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af land- och sjöförsvaret.
(Forts.)

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af land- och sjöförsvaret.

(Forts.)

Kadersystemet består deri, att af den åldersklass, som första gången inskrifves, uttages en mindre del, som erhåller en kortare öfning, då deremot den återstående större delen erhåller en längre och följaktligen grundligare öfning. Den längst öfvade delen af de värnpligtiges yngre årsklasser är det, som vid en mobilisering är afsedd att utgöra den egentliga fältarmén med sina inom landet befintliga, lika lång tid utbildade reserver af de närmast äldre årsklasserna. Den en kortare tid öfvade delen af de värnpligtige afses att begagnas till besättningstrupper å fästningar och å befästade orter, till etapptjänst, det vill säga sådan tjänst, som afses att förmedla förbindelsen mellan fälthären och operationsbasen och vidare bakåt till de centrala förråden, äfvensom till trängtjänst i allmänhet. Det kan också hända, i fall behof att uppbringa fältarmén till större styrka under krigets gång skulle uppstå, att delar af denna kategori öfvade dit utsändas, men då utgör fältarmén den fasta kader eller ram, som omsluter detta mindre tal ofullständigt öfvade, och deraf härleder sig namnet: »kadersystemet». Slutligen har man i detta system landstormen, bestående af de äldsta årsklasserna och afsedd för hembygdens försvar. *Milissystemet* består deri, att *alla* värnpligtige erhålla en lika lång öfning, men under kortare tid. Man öfvar massor, men på grundlighetens bekostnad. Derigenom att alla skola hafva lika lång öfning *måste* öfningstiden inskränkas, ty intet land har hittills ansett sig vara så rikt, att det kan påkosta alla sina manliga medlemmar en så lång utbildning, att de kunna anses vara fullständigt öfvade och disciplinerade; och det behöfs ej heller. Vid detta system finnes äfven landstorm, bestående af de äldsta årsklasserna. *Milissystemet* är mest konsekvent genomfördt i Schweiz och Norge. Och vår egen beväringinrättning är icke något annat än ett milissystem, visserligen kompletteradt af indelningsverket, hvarigenom vår härordning gifvit upphof till benämningen af ett särskildt slag af sådan, nemligen den som är grundad på principen »*stam och beväring*».

Nu gifves det icke något tvifvel om, hvilketdera af dessa system är det fördelaktigaste. Vid kadersystemet öfvar man nätt och jemnt så stor styrka fullständigt, som landet *behöfver* uppställa i fältarmén. Man har emot detsamma anmärkt svårigheten att urskilja dem, som skola erhålla den kortare öfningen, från dem, som skola erhålla den längre. Men jag tror mig kunna försäkra, att det kan med full trygghet öfverlemnas åt de årliga inskrifningsmyndigheterna. Jag har sjelf erfarenhet från behandlingen i inskrifningsnämnderna, emedan jag i flera år varit ordförande i en sådan. Med skärpta bestämmelser i afseende på läkarebesigtning af de värnpligtiges kroppsbeskaffenhet och genom uttagning af sådana som anses utgöra familjestöd, med flera föreskrifter, skulle detta urskiljande kunna med full trygghet anföras åt dessa myndigheter utan fara för ett spår af go'tycke eller mannamån.

Hvad emellertid vår nuvarande härordning beträffar, så, äfven om med bibehållande af indelningsverket beväringens öfningar ökas till 90 dagar, blir det blott en milisarmé. Bevärigen erhåller en allt för knapp utbildning, och det är dock den, som vid en mobili-

sering kommer att utgöra hufvudmassan af armén. Man får ej invagga sig i den föreställningen, att den fåtaliga indelta truppen skulle kunna komma att utgöra något synnerligt stort moraliskt stöd för den ofullständigt öfvade beväringmassan. Enligt hvad som upplystes under debatten om försvarsfrågan, kommer ett fältstarkt infanterikompani på 200 man att bestå af 147 beväringar och 53 soldater. Men vid den läkarebesigtning, som alltid i sammanhang med mobilisering eger rum, kommer nog en del af de 53 att utgallras såsom för gamla och skröpliga att utstå ett fälttågs besvärigheter, och beväringarnes antal ökas i förhållande dertill. Jag tror således, att man kan påstå, att det fåtal indelta soldater, som kommer att såsom menige insättas i fältarmén, blir en så försvinnande liten del af det hela, att man ej kan säga, att dessa komma att utöfva något moraliskt stöd eller inspirerande inverkan på den ofullständigt öfvade beväringmassan. Dessutom kräfva nutidens strider ovilkorligen, att hvarje enskild man i fältarmén är fullständigt öfvad och disciplinerad.

Man framför nu för tiden icke trupperna i striden i slutna formationer under direkt kommando af befälet. Infanteriets stridssätt är eldstriden, och formationen är den spridda ordningen. Redan på så stora afstånd som 2—3.000 meter från en fiendtlig ställning, förutsett att ett anfall måste ske öfver öppna fältet, måste den främsta stridslinien spridas i skyttelinier. Den framgår då från den ena eldstationen till den andra, efterföljd af reserverna, hvilka framskickas för att fylla luckorna i de främre linierna och pressa dessa framåt till förnyade ansatser. På detta sätt växer anfallsrörelsen i styrka för uppnående af den sista eldstationen, snabbeldshället, som förlägges så nära den fiendtliga ställningen som möjligt. Genom bakom varande reservers ytterligare påträngning bildas nu, sedan snabbelden gjort sin verkan, en så öfverväldigande stötkraft att, såsom en författare säger, »massan måste bana sig väg liksom floden under islossningen». För ett oinvidt öga ter sig ett sådant stridens ögonblick såsom idel villervalla och oordning. Och oordning är det, ty kompanier, bataljoner, regementen äro blandade om hvarandra. Och dock gifves det ordning i det hela. Den ordningen uppehållande kraften är just utbildningen och öfningen hos hvarje enskild man i ledet, utan hvilka befälets åtgöranden skulle vara fruktlösa; och de fåtaliga indelta soldaterna, hvilka kunna finnas spridda här och hvar, de kunna icke heller uträtta några trollkonster. Den enskilde mannen har nemligen erhållit en så lång öfning och utbildning, att han känner sig såsom soldat; han besitter hvad man kallar »truppvana», det vill säga han vet att finna sig till rätta, äfven om oordning uppstår; han besitter hvad man särskildt kallar »elddisciplin», han har öga för fienden och öra så vidt möjligt är för befälet. Han vet, att han såsom en del af något helt måste underordna sina känslor och intryck under det hela och han vet när han kan och bör handla sjelfständigt och när han måste lyda. Har man med sådana trupper uppnått snabbeldshället, då är också vanligtvis fiendens motståndskraft bruten. Men tror någon, att man skulle kunna uppnå detta med 90 dagars öfvade beväringar? Man säger, att de 90 dagarne äro minimum. Jag tror, det är så godt först som sist, att erkänna, att denna öfning är otillräcklig.

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt och sjöförsvaret.
(Forts)

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt och sjö försvaret.
(Forts.)

Att föra fram sådana trupper vore, som man säger, att föra dem till slagtbanken. Anfallsrörelsen skulle nog i sådant fall snart urarta till en rörelse bakåt i stället för framåt med dess förskräckliga följder, nederlag och manspillan. Då frågar jag: vore det ej obarmhertigt, rent af upprörande att på detta sätt prisgifva landets söner, och borde icke snarare hvarje tänkande menniska och i synnerhet alla föräldrar säga: vi fordra, att våra söner skola få all den öfning och utbildning, som kräfvcs för de omständigheter, hvaruti de kunna råka.

Med hvad jag nu sagt har jag velat påvisa, att indelningsverket såsom organisationsform vid ett definitivt ordnande af vårt försvar är olämpligt, att öfver hufvud principen stam och beväring »är förkastlig», och slutligen att man ej bör invägga sig i den tro, att försvarsfrågan skulle bli löst genom någon som helst utveckling af vårt nuvarande försvar på det bestående grund och med endast 90 dagars öfning för beväringen. Detta blir endast en partiel reform, en nödfallsåtgärd för tillfället, för hvilken man dock skulle vara beredd att uppoffra millioner i grundskatter och omkostnader för aflyttandet af indelningsverkets ekonomiska börda, under det att försvarsfrågans lösning fortfarande blefve lika sväfvande som hittills och endast kan vinnas genom en på allmän värnpligt grundad härordning.

Så väl representationen som landet i sin helhet torde dock någon gång behöfva veta hvad som kräfvcs, för att vi med något hopp om framgång skola kunna värna om vår sjelfständighet. Fasthållcs icke grundvalen, hvarpå man bör bygga, orubbligt och utan tvekan, utan man tager intryck af den politiska konjunkturen inom Riksdagen, huru vida det eller det härordning-förslaget, den eller den partiella reformen har utsigt att för tillfället arbeta sig igenom och derefter rättar grundvalen eller makar den riktiga åt sidan, då har man enligt min åsigt råkat in på afvägar, och försvarsfrågan når sent eller aldrig sin lösning. De gångna årtiondenas erfarenhet visar bäst, hvarthän detta vacklande hit och dit i afseende på grundvalen ledt.

Det förslag, som af den nuvarande regeringen framlagts, förra året och i år, för att föra äremfrågan åtminstone något steg framåt ur det förtviflade läge, hvori den råkat, har, såsom vi alla veta, ej vunnit Riksdagens bifall. Då nu så är, då det fortfarande visat sig, att man ej kommer långt på de partiella reformernas väg, och då jag för min del tror, att det förslag hädanefter ej har den minsta utsigt att gå igenom, som innehåller ringaste spår af att fastslå indelningsverket, har det förefallit mig, som vore det bättre och för våra samveten mera tillfredsställande, om vi finge förena oss om att understödja ett på allmän värnpligt grundadt härordningsförslag. Detta vore åtminstone i militäriskt hänseende det enda riktiga — och hvarför ej också ur politisk synpunkt? Hvad som i realiteten är rätt och riktigt, är och blir väl i längden äfven det politiskt klokaste. Det är visserligen sant, att ett sådant förslag ej skulle ha hopp att vinna framgång det första året, icke det andra, kanske ej heller det tredje eller det fjärde; men genom enighet och ihärdighet hos alla försvarsvänner inom Riksdagen och framför allt genom *orubbligt fasthållande af grundvalen* skulle nog omsider ett sådant förslag arbeta sig till framgång. Och hade 1875 års förslag fasthållits — detta

förslag, som dock var hänsprunget utur kompromissen, såsom ett uttryckligt vilkor för densamma, och framlagts riksdag efter riksdag, så hade, enligt min åsigt, allmän värnpligt nu varit genomförd i vårt land.

Den allmänna försvarsföreningen skulle också kunna utträtia mycket till häfvande inom landet af fördomarne emot den allmänna värnpligten, om den ginge mera rakt på saken. Men de i orterna kringresande ombuden framhålla icke eller få icke framhålla, emedan detta strider emot denna förenings program, sättet huru och genom hvad medel arméfrågan skall lösas, utan predika hufvudsakligen, att vi äro försvarslösa. Derför mötas dessa ombud också ofta nog af den invändningen: huru är det möjligt att vi kunna vara förevarslösa, då vi ofra så och så många tiotal millioner på vårt försvar? Det blir naturligtvis ytterst svårt att gifva ett dräpande svar på den invändningen, så vida man ej med kraft och skärpa framhåller, att hvad vi behöfva är ej så mycket mera kontanta anslag utöfver hvad vi nu utgifva för försvaret, utan massor af fullt öfvadt och disciplineradt folk och att detta endast kan vinnas derigenom, att hvarje svensk man med sin person gifver insats till det gen ensamma försvaret. Och hvad ligger det väl egentligen för oerhördt i den allmänna värnpligtens konsekventa genomförande? Hvarigenom den värnpligtige från samma tid som det vanliga tjänsteåret börjar, så att säga, tager tjänst hos staten, för t. ex. 10 1/2 månad, under hvilken tid han erhåller föda, kläder, husrum, någon om än ringa aflöning, således i det närmaste samma förmåner som i enskild tjänst, men derutöfver en utbildning och öfning, hvaraf han sjelf kommer att draga nytta för lifvet, och jemväl fosterlandet såväl direkt som indirekt gagnas. Jag vågar fortfarande påstå trots alla invändningar, att 90 dagars öfning sommartiden, låt vara fördelad på 2:ne år, är för den värnpligtige ett vida betänkligare afbrott i hans vanliga lefnadsförhållanden än om han, som sagdt, tager tjänst hos staten för en längre tid. Märklige uttalanden i den riktningen göras ofta nog af de värnpligtige sjelfva vid de årliga inskrifningarna, och särskildt lär detta ha varit fallet i år med de 90 dagarne i perspektiv.

Man hör så ofta nu för tiden den invändningen, att det blott är ett krig, som kan framtinga den allmänna värnpligten. Det kan nog hända, att det behöfs ett krig, för att man i allmänhet fullt skall inse den allmänna värnpligtens nödvändighet, men nog tror jag att det vore klokt att, medan tid är, före ett krigs utbrott göra klart för sig och söka uppnå hvad som kräfvdes för att möta en sådan händelse, ty hvar och en borde väl vara mån om att från sitt samvete kunna afvälta ansvaret, då det ropet: »för sent», en gång kan komma att genljuda inom landet. Och icke behöfva väl *Riksdagens försvarsvänner* påtryckningen af krig för att inse det rätta. Men då måste man någon gång gripa verket an. Skjuter man undan frågan gång efter annan under den förevaradning att det går ej, det är omöjligt att genomföra och dylikt, kan man ju svara, att man aldrig någon gång med energi och kraft försökt. Och då kan man väl också fråga: när skall man en gång börja? Aldrig! Ty *motstånd* kommer det alltid att bli. Jo, invänder man åter, vi skola låta ett krig lära

Om utarbete-
tande af för-
slag till full-
ständigt ord-
nande af
landt- och sjö-
försvaret.
(Forts.)

Om utar-
 betande af för-
 löst sätt till full-
 ständigt ord-
 nande af
 landt- och sjö-
 försvaret.
 (Forts)

oss. Jag vill åtminstone för min del reservera mig emot ett så sorg-
 löst sätt att gå till väga, då det gäller *landets livsfråga*, försvars-
 frågan.

Om man vågade betrakta ett sådant förslag som det i år fram-
 lagda såsom endast en öfvergångsform, *en koncentrerings mot målet*,
 då kunde ju allt vara godt och väl bestäldt. De klinga visserligen
 vackert dessa ord: koncentrerings mot målet, men jag har för min
 del ej kunnat frigöra mig från farhågan, att då man inbillar sig gå
 fram emot för att slutligen uppnå målet, så endast undanskjuter eller
 aflägsnar man detsamma, i fall man i allt för stor skala och med
 uppgifvande af den trumf man har på hand inlåter sig på de partiella
 reformernas väg.

Då jag emellertid icke kan antaga, att Första Kammaren nu
 skulle vara beredd att uttala sig för, att ett rent värnpligtsförslag
 måtte framläggas, må mitt anförande endast gälla såsom ett uttryck
 för *min åsigt* i försvarsfrågan. Hvad den föreliggande motionen
 beträffar, är ju dess innebörd, såsom dess frambärare vid remiss-
 debatten också tydligt betonade, att få utrönt, huru vida indelnings-
 verket vid ett definitivt ordnande af vårt försvar hade stöd eller icke
 inom Första Kammaren. Då jag för min del anser indelningsverket
 under sådant förhållande olämpligt, och principen stam och beväring
 i öfrigt förkastlig, är jag af denna min uppfattning oförhindrad att
 yrka afslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson, Liss Olof: Motionärerna hafva här föreslagit
 två nya stora komitéer, nemligen en bestående af sakkunnige, som
 skulle utreda vårt försvars ordnande, och en finanskomité. Mig synes,
 att om ett land kunde försvara sin frihet och sjelfständighet med
 komitéer, utredningar, diskussioner och förslag, så skulle vårt försvar
 vara det bästa i verlden; ty sådant har icke saknats. Emellertid
 tror jag för min del, att några nya komitéer för detta ändamål icke
 alls äro behöfliga. Erfordras några ytterligare utredningar utöfver de
 som redan finnas. kan nog regeringen åstadkomma dessa utan nya
 komitéer. När försvarsfrågan under denna riksdag afgjordes så som
 skedde, hade man eller åtminstone jag den glädjen, att det såg ut
 som om frågan fallit framåt, och det högst betydligt. Den klyfta,
 som funnits mellan Första och Andra Kammaren i fråga om försvarets
 ordnande, hade så nära utjmnats, att blott några få röster fattades,
 för att resultatet hade vunnits; och vi hafva icke vid något tillfälle
 varit det så nära. När så dessa motioner kommo fram, och jag fick
 läsa dem, får jag bekänna, att det var med mycket stor smärta, som
 jag tog del af deras innehåll. Ty enligt min åsigt skulle man genom
 ett bifall till dessa två motioner föra förvar-frågan bakåt och så långt
 bakåt, att jag fruktar att af oss, som nu äro här, knappt någon enda
 skulle kunna få vara med om att föra den åter så långt fram, som
 den varit under den nu snart förflutna riksdagen. Man kan nemligen
 icke hafva någon den ringaste förhoppning om, att motionerna skulle
 hafva vunnit något bifall i Andra Kammaren, äfven om de bifallits
 här i denna kammare. Men följen skulle blifva den, att klyftan
 mellan de båda kamrarna, som man nu varit så nära att komma

öfver, skulle hafva vidgats så, att det skulle hafva räckt mycket länge, innan man skulle kunna komma så nära, som man nu varit frågans lösning.

Man säger, att man vill ha ett fullständigt och ett fullt betryggande försvar. Ja, jag kan icke bedöma, när ett förslag till ett fullt betryggande försvar kan framläggas, och jag tviflar på, att ens fackmän kunna göra det, ty de kunna icke kommendera öfver tiden och utvecklingen. Derför föreställer jag mig att, hvilket förslag som än framlägges, kan det icke blifva sådant, att vare sig regeringen eller herrar militärer kunna komma och säga till Riksdagen: »nu kan ni vara fullt trygga i tio, tjugu, femtio år framåt, bara vi få igenom detta förslaget». Jag tror att, om man skulle lofva något sådant, skulle man icke kunna hålla det löftet, och för resten finge man nog ingen att tro på det heller.

Man säger, att man söker lösa frågan på orätt väg, då man söker lösa den partielt och så småningom. Jag för min del åter tror — och jag stöder min mening på erfarenhet från flera riksdagar — att kunna vi icke få försvaret partielt förbättradt, så icke blir frågan fullständigt löst på en gång, ty försvaret är väl som allt annat en fortgående utveckling, beroende af omständigheter, hvaröfver vi ej vi ej ensamt råda. Skall man komma till ett tillfredställande resultat, måste det ske på den partiella vägen. År 1885 företer just ett talande bevis på, att man på den vägen kan vinna åtminstone något, och icke så litet heller. Hade man då sagt: vi taga icke detta, ty dermed löses icke frågan i hela sin vidd, hade vi nu stått på samma punkt som före 1885, i stället för att, såsom då skedde, taga ett betydligt steg framåt. År 1875, 1878, ja 1883 hade man framlagda fullständiga förslag; — medelst hvilka man trodde sig kunna på en gång lösa den stora försvarsfrågan, och landet få ett fullt betryggande försvar, men hvad blef resultatet? Ingenting, och man hade ej kommit ett fjät framåt; det var föret 1885, då icke ett fullständigt förslag förelåg, utan endast ett partielt, som man lyckades föra frågan ett godt stycke framåt.

Anledningen, hvarför jag begärde ordet, var ock den att få uttala mitt beklagande öfver hvad som nu förekommit och nästan alltid förekommer, då försvarsfrågan är före, nemligen att från fackmännen, som bäst böra förstå saken, alltid få höra uttalas den åsigt, att vi äro rent af försvarslösa och icke kunna mobilisera det lilla vi ha, hvadan vi hafva att emotse nederlag på nederlag vid minsta anfall af fienden. Nu vill jag icke påstå, att försvaret är sådant det borde vara, långt derifrån; men jag vill säga, att efter min erfarenhet från landsbygden och Andra Kammaren, finnes intet, som gör folk mera tveksamt och mindre villigt till nya uppoffringar för försvaret än detta ständiga tal, att allt hvad vi hafva i försvarsväg är rakt ingenting. Man vet att vi nu årligen uppoffra mellan trettio och fyratio millioner kronor på försvaret. Det är stora summor. Men, säger man, oaktadt dessa summor är vårt försvar i det eländigaste skick och duger till intet. Om desse höga militärer i stället sökte öfvertyga folket att vårt försvar är det bästa möjliga, som kan åstadkommas för de anslagna penningarne, och att dessa äro väl använda, men, att försvaret är icke tillräckligt, utan måste utvecklas äfven det, såsom allt här i tiden,

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.
(Forts.)

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.

(Forts.)

då alla öfriga folk göra det! När man nu talar så, att allt hvad vi hittills gjort för försvaret är till ingen nytta, kan man icke säga folket, att det blir bra bestämdt, om vi få några dagars ökad värnpliktsöfning och några bataljoner här och några der. Icke tror folket, att de medel, som derför erfordras, skola blifva mer tillräckliga och bättre använda än de, som redan utgå. Utan det tänker, att när försvaret är så klenfört, oaktadt de stora kostnaderna, så hjälper denna lilla tillökning icke mycket.

Det är detta jag velat framhålla. Aldrig kan det falla mig in att tro, att dessa framstående män göra sina uttalanden i någon som helst afsigt att skada försvaret, men jag vågar bestämdt påstå, att resultatet af det ständiga talet att vi äro försvarslösa oaktadt alla de upoffringar, som göras, är, att folket på landet, som icke är inne uti ifrågavarande förhållanden, afskräckes från hvarje nytt förslag om förbättringar i försvaret. Vill man vinna framgång inom landet för sina förslag, bör man icke föra, synes det mig, ett sådant språk. Det samma kan ock sägas derom, att när Kongl. Maj:t framlägger ett förelag, som, låt vara, icke är det mest fullständiga och kraftigaste i herrar fackmäns ögon, dock är det bästa möjliga som kan vinna framgång, så söka dessa fackmän att i de mest bjerta färger framhålla förslagens möjliga brister, att icke säga oduglighet, och detta gör att de tveksamma bli än mera tveksamma, under det att de som icke vilja göra något för försvaret, såsom gagnlöst, deraf hemta stöd för sin åsigt.

Regeringen har innevarande riksdag framlagt ett förslag, hvarom den visserligen icke säger att det innebär en fullständig lösning af försvarsfrågan — och, efter hvad jag redan sagt, kan jag icke finna annat, än att det är ett klokt tilvägagående att icke säga att det innebär en fullständig lösning — men detta förslag innebär dock ett betydligt steg framåt och så långt som det är möjligt komma i ett tag. Djupt skulle jag beklaga, om Första Kammaren bifölle ifrågavarande motion, ty derigenom skulle lösningen af försvarsfrågan ännu mer försvåras. Min tanke är, att, om regeringen håller fast vid det förslag, som i år var så nära att afgå med seger i båda kamrarne, med iakttagande af de anmärkingar som blifvit gjorda och möjligen kunna göras, särskildt i afseende å de skånska kavalleriregementenas försättande på vakans utan att likväl rubba förslaget i dess helhet, skulle det hafva stor utsigt att vinna framgång äfven i Andra Kammaren. Deremot skulle ett förelag, sådant som motionärernas, icke hafva den allra ringaste utsigt att vinna bifall i Andra Kammarne. Det är på grund häraf, som jag för min del yrkar afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Björnstjerna: Ingen kan liffigare än jag dela de allvarliga bekymmer, som af de tre första talarne blifvit uttalade öfver det sorgliga skick, hvori vårt försvar ännu befinner sig, och öfver att efter tjugu års strider vi icke hunnit mer än några få steg framåt.

Jag kan äfven dela den kärlek de uttalat för den indelta armén. Jag har sjelf i fem och tjugu år tjenat i densamma, och jag värderar högt de tjänster, den gjort fäderneslandet. Men att numera någon utsigt finnes att bygga ett tillfredställande försvar på denna armé, derpå tviflar jag. Hittills har jag kunnat följa de värde talarne, men icke längre. De hafva mycket klandrat de olika regeringarna under de senaste 20 åren för deras vacklande, deras handlande utan plan. »Regeringen skulle hafva framlagt ett fullständigt, väl utarbetadt förslag, den skulle hafva framlagt det år efter år, så skulle Riksdagen hafva slutat med att antaga detsamma», säges det.

*Om utarbete-
tande af för-
slag till full-
ständigt ord-
nande af
landt- och sjö-
försvaret.*
(Forts.)

De två första årade talarne nämnde 1875 års förslag, utarbetadt på värnpligtens grund, såsom varande önskvärdt att uppnå. Nå väl, låt oss då se huru, i fall regeringen verkligen hållit fast vid och framlagt nämnda förslag år efter år, ett sådant tillvägagående skulle hafva aflupit. Hade vi i sådant fall kommit längre än vi nu kommit? Jag tror det icke.

Utskottet har gifvit en kort redogörelse för huru försvarsfrågan vid de senare årens riksdagar blifvit afgjord. År 1875 hade Första Kammaren stannat vid en skrifvelse af innehåll, att Riksdagen anhöll, det Kongl. Majt behagade låta utarbета och framlägga ett nytt förslag, »hufvudsakligen fotadt på nu framlagda grunder». Ja, vore det endast Första Kammaren man hade att göra med, då ville jag instämma med de värde talarne, att skäl kunde vara att gång på gång framlägga samma förslag. Men nu hafva vi äfven en annan faktor att räkna med, utan hvilken målet icke kan nås, och det är Andra Kammaren. Andra Kammaren anhöll 1875 om ett förslag bygd på följande grunder: »a) öfningstiden för de värnpligtige blifver lika för alla och bestämmes till högst 90 dagar, b) stamtruppen ombildas i öfverensstämmelse med krigskonstens utveckling — — — sedan rustnings- och roteringsbesvären i sammanhang med grundskatterna blifvit afskaffade». Nå väl, skulle regeringen året derpå hafva kommit fram med samma förslag, sedan Andra Kammaren med stor majoritet så bestämdt uttalat sig deremot? Hade det haft den allra ringaste utsigt att gå igenom? Vid 1877 års riksdag framlade regeringen ett öfvergångsförslag, som gick i samma riktning som 1875 år förslag. Den tog en sjettedel af hvad som var beräknadt att ernå och hemstälde, att Riksdagen skulle bifalla det mot afskrifning af grundskatter och indelningsverk till motsvarande belopp. Med detta steg förstördes ingenting af den nuvarande organisationen, utan, efter att hafva tagit nämnda steg, kunde man följa hvilken väg som helst. Jag anser mycket klokt af regeringen detta att söka vinna något, att söka komma ett steg framåt på den rätta vägen. Förslaget bifölls också af Första Kammaren med den största majoritet, som, så vidt jag vet, något förslag hittills vunnit i nämnda kammare, nemligen med 99 röster mot 20. Andra Kammaren deremot enades om en skrifvelse, hvars syfte gick ut på, att indelningsverket skulle småningom afskrifvas och den indelta stammen ersättas af en »genom frivilligt åtagande bildad, af statsverket aflönad stam, bestående af befäl och trupp, uppgående till ungeför den nuvarande stammens styrka, hvilken till så stor del som möjligt förlägges och fördelas på landsbygderna».

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.

(Forts.)

Vid riksdagen år 1878 väcktes af ett stort antal ledamöter inom Andra Kammaren — 102 eller 104, om jag minnes rätt — motion om härens sammansättande dels med en fast anstald befälskader af yrkesmän, dels af en ur de värnpligtiges led anskaffad stamtrupp och dels af beväring, dock endast under förutsättning af grundskatternas och roteringsbördans afskrifning, båtmanshällets upphörande o. s. v. Tror någon, att, om regeringen vid nämnda riksdag framlagt 1875 års förslag, vi hade kommit ett fjät framåt? Nej, den skulle hafva gjort sig rent af löjlig genom att fasthålla ett förslag, som visat sig vara omöjligt att genomdrifva. Sedan förnämnda massmotion fallit genom Första Kammarens anslag, blef den af Andra Kammaren antagen.

Sedan kom 1880 års riksdag. I stället för att då, såsom här yrkats, framlägga samma 1875 års förslag, som icke hade den ringaste utsigt att blifva antaget, valde regeringen den utväg att för Riksdagen framlägga ett förslag, som afsåg endast värnpligtslagen och införande deruti af de grunder, som båda kamrarne vid flera föregående tillfällen hvar för sig godkänt, jemte välbehöflig skärpning af kontrollen öfver beväringmanskapets inskrifning och redovisning. Hela den årliga kostnaden för förslaget genomförande beräknades till endast 50,000 kronor. Någon bestämmelse om ökad vapenöfning för beväringen ingick ej i lagförslaget, men någon afskrifning af grundskatter och indelningsverk föreslogs ej heller. Till och med en så ringa förbättring, som berörda ändringar i värnpligtslagen innefattade, som medförde så ringa kostnad, och som båda kamrarne flere gånger förklarar vara behöflig, kunde, såsom bekant, icke uppnås, utan, sedan förslaget med stor röstöfvervigt, 88 mot 41, antagits af Första Kammarne, förkastades det af den andra. Så har det varit hela tiden. Icke den minsta förbättring har, äfven om den inom båda kamrarne erkänts vara behöflig, kunnat ernås utan att köpas medelst eftergifter på grundskatterna och indelningsverket.

Jag vill icke besvara eder, mine herrar, med att uppläsa något vidare ur betänkanudet. Här står den sorgliga historiken öfver hvad som tilldragit sig. Och jag tviflar på, att, om någon af de talare, som yrkat på att samma förslag skulle år efter år framlagts, suttit i Kongl. Maj:ts regering under ifrågavarande tid, han skulle tillstyrkt Kongl. Maj:t att år efter år framkomma med samma förslag, ett förslag, om hvilket man på förhand visste, att alldeles otänkbart var, att det skulle kunna drifvas igenom. Jag tror, att regeringen handlat mycket rätt och klokt i att icke se på hvad som vore önskvärdt att uppnå men påtagligen aldrig stod till att vinna, utan i stället bjuda till att få hvad som är någon möjlighet att genomdrifva i kamrarne. Ty om vi icke taga hvad som möjligen står att få, utan hålla fast vid det omöjliga, lära vi aldrig få någon förbättring i försvaret.

Jag öfvergår nu till motionärernas förslag. Utskottet har ansett sig, vid bedömandet af detsamma, böra vara fullkomligt opartiskt och icke yttra sig till förmån för hvarken det ena eller andra systemet. På grund häraf har utskottet måst till besvarande upptaga en enligt utskottsmajoritetens åsigt missledande slutsats, som framstälts i motionen. Der står: »Tvenne gånger, 1878 och 1883, har Riksdagen likväl förkastat

förslag, som afsett en uteslutande värfvad stam, och likaledes tvenne gånger, 1889 och 1892, förkastat förslag till partiel ombildning af stammen på värfningens grund». Detta är ju riktigt, men motionärerna fortsätta: »Då dertill kommer, att erfarenheten mer än tillräckligt visat omöjligheten af att utsträcka värfningen väsentligt längre än redan skett, anse vi denna grund icke längre böra ifrågakomma». Dessa sista ord äro kursiverade, hvilket visar, att motionärerna dervid fäst synnerlig vikt. Derefter öfvergå motionärerna till följande påstående: »Bibehållande af stamsystemet fordrar därför med nödvändighet stammens bildande på indelningsverkets grund, hvilket likväl ingalunda hindrar lättnad i de bördor, det medför». Denna bevisföring haltar. Den omständighet, att Riksdagen fyra gånger förkastat förslag, byggda dels på värfvad stam och dels på partiel ombildning af stammen på värfningens grund, måtte väl icke bevisa, att Riksdagen önskar ett förslag, grundadt på indelningsverket. På sätt utskottet i sin redogörelse framhållit, har nästan vid hvarje riksdag från och med 1871 Andra Kammaren förklarat, att försvaret icke bör byggas på indelningsverkets grund. Utskottet framhåller, att ingen af kamrarna någonsin uttalat en bestämd förkastelse öfver att till större eller mindre mån bygga försvaret på värfningens grund. Herr Casparsson ville påstå, att Första Kammaren vid 1883 års riksdag hade ett sådant bestämdt uttalande. Men deri misstager han sig. Första Kammaren afslog det då föreliggande förslaget i den punkt — förslagets 40 § — som innehöll följande: »Härens stammanskap antages genom frivilligt aftal och mot den aflöning, som kan blifva erforderlig». Med 70 röster mot 63 afslogs denna paragraf; men kammaren hade alldeles icke något uttalande om, att något förslag icke skulle få byggas på angifna grund. Någon enskild talare kunde visserligen yttra sig i sådan riktning, men kammaren har aldrig fattat ett sådant beslut. Och kammaren afslog nämnda 40 § först efter det Andra Kammaren genom de beslut, som der fattades, tillintetgjort hela förslaget. De af eder, mine herrar, som då voro riksdagsmän, kunna påminna sig att man här i kammaren talade fram på femte dagen, för att afvakta Andra Kammarrens beslut. Hade Andra kammaren antagit förslaget oförändradt, så är det föga tvifvel, att Första kammaren jemväl gjort det. Det fattades nemligen endast några få röster, och flere med mig förklarade, att de skulle rösta för förslaget, i fall Andra Kammaren antog det oförändradt. I Andra Kammaren egde den afgörande voteringen rum vid § 1, som lydte sålunda: »Hären består på fredsfot af linietrupper och landstorm. Då hären sättes på krigsfot, tillkomma depåtrupper, samt vid förstärkt krigsfot dessutom reservtrupper». Denna paragraf förkastade Andra Kammaren med 153 röster mot 44 och beslöt utstryka hela reserven. Derjemte nedsatte Andra Kammaren med 140 röster mot 31 kavalleriregementenas antal från 10 till 8. Jemväl artilleribatterierna nedsattes med ett visst antal, äfvensom trängbataljonerna nedsattes från 6 till 3. Tillika beslöt kammaren, att den årliga kontingenten, hvilken enligt förslaget var bestämd och garanterad att utgöra 5,500 man skulle utgöra *högst* 5,500 man. Först sedan nämnda nedsättningar gjorts i Andra Kammaren, förkastade Första Kammaren förslaget, men detta kan ingalunda tydas

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.
(Forts.)

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret. som ett beslut. att icke något förslag skulle få byggas på ifrågavarande grund. Då deremot Andra Kammaren gång på gång förklarar, att något förslag icke finge byggas på indelningsverkets grund, torde det väl vara uppenbart för hvilken som helst, att alldeles omöjligt är att i Andra Kammaren genomdrifva en så beskaffad skrifvelse, som den motionärerna föreslagit.

(Forts.)

Såsom jag nyss nämnde, har utskottets betänkande hållits fullkomligt opartiskt, så att utskottet knappast uttalat någon enda mening, utan inskränkt sig till en historisk redogörelse. För min del hade jag önskat, att utskottet uttalat sig litet utförligare om det föreliggande förslaget, och särskildt hade jag önskat, att utskottet uttalat sig angående sjelfva det af motionärerna gjorda yrkande, nemligen: »att Riksdagen må i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att en komité af sakkunnige män måtte tillsättas med uppdrag att utarbета och så tidigt till Kongl. Maj:t inkomma med förslag rörande fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret, att ett sådant förslag kan till antagande föreläggas den Riksdag, som sammanträder den 15 januari 1893». Om man vill vinna ett sådant mål, bör man icke blanda in ännu flera svårlösta frågor, än som redan äro dermed förknippade. Jag har således yrkat på införande i utskottets betänkande af följande: »Motionärernas yrkande att den ifrågasatta komitén borde vara gemensam för armén och flottan samt inkomma med förslag rörande fullständigt ordnande af såväl landt- som sjöförsvaret synes utskottet, långt ifrån att underlätta och påskynda frågans lösning, vara egnadt att motverka och fördröja ett sådant afgörande. Med rätta har framhållits såsom orsak, hvarför ordnandet af landtförsvaret ej kunnat ernås, det förhållande att så många frågor dermed blifvit sammankopplade, hvilka hvar och en för sig ställa stora fordringar på statens tillgångar. Skulle nu de utan tvifvel ganska betydliga och berättigade anspråken för sjövapnets förstärkning samtidigt framläggas för Riksdagen, blefve kostnaden än mer afskräckande, och följaktligen utsigterna allt mindre att få någotdera vapnets mest trängande behof tillgodosädda. I alla händelser torde en gemensam komité vara föga lämplig, utan blott förorsaka onödigt kostnad och tideutdrägt, då förmodas kan, att flottans representanter skulle taga ringa del i de vidlyftiga förhandlingarna om landtförsvarets ordnande, liksom arméns målsmän när det rörde flottans materiel och öfriga angelägenheter. Långt bättre vore då tillsättandet af en särskild komité för hvardera vapnet, med bemyndigande för dem att gemensamt öfverlägga när så påkallades. Så var förhållandet med de båda komitéer, som förordnades år 1880, och att intet vidlyftigt samarbete dem emellan erfordrades, kan slutas af den ifrågavarande sjöförsvarskomiténs betänkande, hvari omförmåles, att komitén en gång sammanträd med landtförsvarskomitén, och att samfälda öfverläggningar förvarit med benämda komiténs utskott angående förslaget till värnpligtslag, hvarjemte ett gemensamt sammanträde egt rum med såväl landtförsvars- som skatteregleringskomitén.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Friherre Åkerhielm, Gustaf: Allt från det jag för mer än

trettio år sedan första gången deltog i offentliga förhandlingar, har jag sökt att göra mig till en regel att vid offentligt uppträdande alltid visa aktning för alias, äfven de mest olika tänkaendes meningar. Jag har deraf funnit mig väl. Och esomoftast har jag rönt gengäld — dock icke alltid.

Under dagens öfverläggning angående det tillfälliga utskottets nu föreliggande betänkande har man ingått i granskning af och om-döme om den öfverläggning, som inom kammaren egde rum, då motionen till utskottet remitterades. Man har dervid sagt, att denna remissdebatt afsåg att »utan dom och ransakning afifva motionen», och man har kallat detta ett *tilltag utan motstycke i våra parlamentariska annaler*. Domen öfver motionen föll vid voteringen om frågan, till hvilket utskott den skulle remitteras, och sedermera vid omröstningen vid tillsättandet af ledamöterna i utskottet. Ransakningen, om än icke så grundlig som den sönderplockning, hvilken i dag egt rum, ransakningen angående motionens berättigande och dess lämplighet egde rum under remissdebatten. Och jag vågar för min del stå för de ord, jag dervid fälde, emdan jag vid genomläsandet af mitt yttrande funnit, att jag iakttagit all den aktning, jag är skyldig de fosterlandsälskande män, hvilka underskrifvit motionen. Och jag kan icke gå in på, att det skulle vara utan motstycke i våra parlamentariska annaler att, då en motion föreligger, som icke kan remitteras till annat än tillfälligt utskott, yrka på att genast inom kammaren få behandla densamma. Sådant har skett mer än en gång. Det har icke skett under det gamla statsskicket, ty det kände icke denna form. Men den nya riksdagsordningen har infört densamma, har uttryckligen förbehållit kammaren rättighet att, i fråga om motion af nyss angifven beskaffenhet utan remiss, väl icke bifalla men afslå densamma.

Jag hoppas, att den värde talare, jag åsyftar, vill i likhet med mig räkna äfven Andra Kammarens protokoll till Riksdagens annaler. Vill han det, vågar jag bestrida att hans uttryck är riktigt. Det var icke ett tilltag utan motstycke i våra parlamentariska annaler, då jag tillät mig yttra, att jag fann helt naturligt och riktigt, att motionen genast afgjordes. Dervid står jag ännu i denna stund, under vidhållande af att jag visat all aktning mot de olika tänkande.

Skulle man vilja använda uttrycket *utan motstycke i våra parlamentariska annaler* och hålla sig endast till denna kammarens annaler, skulle jag tro, att man hade mera skäl att säga, att denna mass-motion, som i tysthet utarbetats, och till hvilken i tysthet samlats underskrifter, samt hvilken kommit fram i riksdagens elfte timme, är utan motstycke i denna kammarens annaler. Och jag vill hoppas, att den blir så behandlad, att ett slikt förfarande icke må mana till efterföljd. Jag anser det icke lyckligt, att motionen kommit fram i Första Kammaren, och detta uttryck står jag för. Förhandlingarna under dagen bevisa bäst, att det icke varit lyckligt att så skett. Jag tror icke, att ställningen inom Första Kammaren kan i dagens plenum — så pass mangrant kammaren än är samlad — fullt säkert utrönas, och jag tror icke, att Första Kammarens ställning gent emot Andra Kammaren härigenom blifver på ett så bestämdt och klart sätt accen-

Om utarbete-
tande af för-
slag till full-
ständigt ord-
nande af
landt och sjö-
försvaret.
(Forts.)

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.

tuerad, att frågans lösning kan sägas vara fallen framåt. Jag tror, att man i Andra Kammaren kan få ett intryck, som kan vara ofördelaktigt för frågans lösning, och jag tror icke att, om det beslötes att bifalla motionen, derigenom skulle gifvas Konungens rådgifvare ett stöd till att i bestämd rigtning utarbete ett nytt härordningsförslag, som — Gud vete när — kunde blifva antaget.

(Forts.)

Under anhållan om förbiseende för att jag till bemötande upptagit ett yttrande, som gått mig personligen nära och på grund deraf berört remissdebatten, yrkar jag, att utskottets hemställan måtte bifallas.

Herr Casparsson: Med anledning af den siste ärade talarens anförande vill jag svara, att jag mycket väl erinrar mig från början af 70-talet, att det några gånger, ja, kanske flera gånger, inträffade, att utlåtanden, som kommit från Andra Kammarens tillfälliga utskott, här affärdades utan bikt och absolution. Det skedde merendels på yrkande af en ledamot, som numera icke längre tillhör kammaren och icke på länge gjort det. Men kammaren fann ganska snart det — jag vet icke hvilket ord jag skall använda för att icke sära — olämpliga deri, och sedan har, så vidt jag nu minnes, ett sådant förfarings-sätt icke förekommit. Deremot tror jag mig icke fela mot sanningen, då jag säger, att det aldrig inträffat, att en inom denna kammare väckt motion här vägrats remiss till vederbörligt utskott. Jag kan åtminstone icke erinra mig något sådant. Det är i korthet det svar, jag har att afgifva.

Hvad beträffar den ärade utskottsordförandens påstående, att ingendera kammaren skulle afgjortt uttalat sig mot en värfvad stamsåsom grund för organisationen, så har jag för min del den uppfattningen, att ett *afslag* på ett förslag är detsamma som ett *underkännande* af förslaget, och den uppfattningen vill jag icke stödja på min egen svaga auktoritet, utan på en auktoritet, som både af mig och kammarens ledamöter högt aktas, nemligen — ordförandens i det tillfälliga utskottet. Då frågan förekom vid 1883 års riksdag, yttrade han den 21 maj, beträffande det då framlagda förslaget om att grunda försvaret på värfvad stam: »Jag begagnar tillfället att uttrycka min erkänsla till landtförsvarskomitén för det sätt, på hvilket den löst sitt svåra arbete, då den hade att bygga hela organisationen på en grund, som jag anser vara falsk». Jag anser för min del, att detta yttrande innefattar ett ganska starkt underkännande af grunden, och han säger i samma anförande: »Jag har hört detta här upprepas många gånger, men man har verkligen glömt tillägga, att äfven detta förslag blifvit förkastadt år 1878. ehuru i något olika form, och att just detta är nära nog det *enda* förslag, som blifvit af denna kammare förkastadt». Jag vill endast framhålla detta till stöd för mitt påstående, att en uteslutande på värfning grundad stam blifvit af denna kammare underkänd och förkastad.

Jag var egentligen uppkallad af den ärade talaren på gefleborgsbänken. Han sade, att indelningsverkets anhängare hålla på torpsystemet. Jag räknar mig visserligen till indelningsverkets anhängare, men på torpsystemet håller jag icke så mycket, men väl på *bofast-*

heten. Det är den, som utgör det väsentliga, och om man med torpsystemet menar, hvad som dermed bör menas, jordtorpsystemet, så anser jag icke icke detta vara af så stor vikt. Ett af våra regementen, som har bland andra den vackraste krigshistoria, nemligen Uplands regemente, har nu mera icke några jordtorp, men det har dock fasta bostäder, och de skånska kavalleriregementena, som skulle sättas på vakans, innehafva i allmänhet icke torp, men ryttarne måste dock bo på bestämda ställen, der de alltid kunna anträffas vid mobilisering. Det är således bofastheten, som jag anser utgöra det bestämmande.

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.

(Forts.)

Talaren på gefleborgsbänken betviflade äfven, att den nuvarande organisationen skulle vara krigsduglig, och jmförde den med de gamla flintlåsegevären. Jag vet icke, om denna jmförelse är uppfunnen af talaren sjelf, är ett foster af hans egen fantasi, eller om den är en reminiscens från en broschyr af år 1876, der indelta armén äfven jmföres med ett flintlåsegevär. Man kan ju göra en sådan jmförelse, men jag tror, att hvilken militär som helst, äfven om han är en veder-sakare till indelta armén, skall svara, att jmförelsen, såsom blottad på allt verkligt innehåll, är alldeles rasande.

Samme talare omnämnde äfven, att man skulle hålla så mycket på den långa tjänstetiden. Man kan få för mycket af allt godt, och jag medgifver villigt, att en af indelningsverkets svagaste punkter är den allt för långa tjänstetiden, och därför hafva också motionärerna framhållit, att den behöfde förkortas. Men deraf följer icke, att man behöfver inskränka tjänstetiden till ett eller två år.

En auktoritet, som jag förmodar att talaren icke vill jäfva, nemligen Napolen den förste, sade, att mellan 30 och 50 år är mannens kraftigaste ålder, då han är bäst egnad för kriget, och man bör därför göra allt för att qvarhålla soldaten under fanorna. Det kan hända att Napoleons auktoritet förbleknat under de nya erfarenheterna från 1870 års krig, men jag tror nog, att han står sig i alla fall, och vill dessutom erinra, att äfven inom tyska armén håller man strängt på rekapitulanter.

Den ärade talaren sade äfven, att en värfvad eller indelt armé är egentligen endast en finansiell fråga. Enligt mitt förmenande är det dock en ofantlig skilnad, om anvärfningen sker genom några utskickade, som på krogar och marknader skola uppsöka de blifvande rekryterna, eller om några och tjugu tusen rust- och rotehållare skola anställa dem. De känna sitt folk, de taga icke andra än sådana hvilka de veta hafva ett godt vitsord, de anställa godt och pålitligt folk, och det är just denna omständighet, som åt den indelta armén gifvit dess goda karakter och dess goda egenskaper. Det är icke en blott finansiell fråga, utan den går mycket djupare, och det förvånar mig, att den ärade talaren med sin skarpsinnighet icke förmått inse detta.

Han talade äfven om den föreslagna fixeringen. För min del får jag bekänna att, huru mycket jag än skulle önska att en sådan kunde åstadkommas, tror jag att det nu mera är svårt, om icke omöjligt. Men derom är jag fullkomligt ense med honom, att det sätt, hvarpå han ville åstadkomma en fixering, »är det sämsta af allt». Ett

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt och sjöförsvaret.

(Forts.)

helt annat sätt för fixeringen hade man tänkt sig i det förslag, som framlagda vid 1871 års riksdag.

Talaren sade äfven, att denna motion vore en protest mot det i år framlagda förslaget till försvarets stärkande. Hvad de öfrige motionärerna tänkt, kan jag naturligtvis icke svara för, men hvad mig sjelf beträffar, har det från min sida icke varit någon protest mot det framlagda förslaget. Men det har varit en protest mot den, enligt hvad mig synes, mycket klena valuta, man fick af det framlagda förslaget, och jag har i den delen framlagt min åsigt i den reservation, jag afgifvit till 1891 och 1892 års statsutskotts utlåtande. När man skall ingå på köpenskap, måste man se till, att man köper klokt och icke får en underhållig vara, då man betalar en fullgod köpeskilling. I det afseendet ienebär mitt instämmande i motionen en protest.

Talaren har äfven beklagat, att icke motionärerna mera framhållit betydelsen af värnpligten. För min del har jag gjort det af den orsak, att om man af det förflutna får döma till det kommande, så tror jag icke, och har aldrig trott, att man under våra förhållanden kan på den rena värnpligtens grund erhålla ett fullt betryggande försvar. Ser man på huru de sakkunnige tänkt sig denna sak, så finner man, att 1865 års landtförsvarskomité höll före, att skulle man utbyta indelningsverket mot ett rent värnpligtssystem, så kunde man icke ställa fordringarna lägre än till två års förberedande tjänstgöring. Det var då åsikten bland de ledande männen inom armén. 1874 års komité, som likaledes bestod af arméns mest framstående män, föreslog tjänstetiden för infanteriet till 10 $\frac{1}{2}$ månader med derpå följande repetitionsöfningar, för kavalleriet till 17 månader samt för artilleriet och ingenjörstrupperna till 12 månader. Man hade redan då nedsatt anspråken, men det sammanhållande cementet i denna organisation skulle utgöras af eliter, som skulle tjena i två år och en mycket stark befälskader. Generalskomitén 1891 hade gått ytterligare resan utför. Den hade nedsatt öfningstiden för alla vapen till 10 $\frac{1}{2}$ månader, den hade en svagare befälskader, och eliterna voro ersatta af en mycket svag stamtrupp. Jag är fullkomligt öfvertygad om, att det kommer att fortgå på samma väg. Nya generalskomitéer komma att ytterligare nedsätta anspråken; Andra Kammaren sätter sig i efterhand, afslår och afslår, och när man så kommit till en öfningstid af 4 å 5 månader utan stam, då kan hända att det går. Jag tror visserligen icke, att våra fackmän af bristande insigt skulle gå in på detta nedprutande af de militära fordringarna, men det sker under förhoppning att, får man systemet väl en gång fastslaget, så får man nog öfningstiden sedermera ökad. Huru kommer det att gå i det fallet? Jo, få vi fortfarande fred, då är det icke tänkbart att få någon ökning, och få vi krig, då händer det att vi få betala denna organisation med förlusten af några provinser.

Det är af denna orsak som jag alltid fruktat att med upphäfvande af vår gamla krigsförfattning slå in på den rena värnpligtens väg, och jag tillåter mig i detta afseende anföra några ord, yttrade af en, hvars stämma länge sedan tystnat i denna kammare, men som, medan den der ljud, vare sig från östgötabanken eller från vice talmannens plats, alltid åhördes med den största uppmärksamhet. Han

sade med anledning af 1873 års skrifvelse i fråga om den s. k. *Om utarbetande af förslaget till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.* kompromissen och förkastandet af den indelta armén: »I samma ögonblick man lyckades sammanbinda arméorganisationsfrågan med den om grundskatterna och, i och för sådant ändamål, började ackordera — var Första Kammarens förut hjälpliga position förlorad. Men ännu något mera förklarades dervid, och detta är vårt nuvarande, om ock svaga, försvar. Man behöfver nemligen icke vara någon klyftig profet för att kunna förutsäga, att väl indelningsverket sopas bort, men att något *dueligt* ej kommer i stället». Dessa ord yttrades för 18 år sedan och det ligger en profetisk klang i dem. Det är af samma anledning som jag alltid motsatt mig alla försök att upphäfva det bestående, såsom utgörande den *enda* grunden, hvarpå för närvarande kan byggas ett betryggande försvar.

Herr Falk, Helmer: Herr tälman, mine herrar! Jag är närmast uppkallad af två talare från Gefleborgs län, men jag är i så väsentlig grad förekommen af den näst föregående talaren, att jag kan inskränka mig till helt korta antydningar för att bemöta deras anföranden.

Den förste ärade talaren har förebrätt motionärerna, att motionen icke innehåller något förslag till försvarets *stärkande*. Jag ber dock att få fästa hans uppmärksamhet på, att motionärerna icke framlagt eller velat framlägga något *organisationsförslag*, utan att deras hemställan endast går ut på tillsättande af en *komité*, hvilken skulle erhålla uppdrag att utarbete förslag till »fullständigt ordnade af landt- och sjöförsvaret».

Han har äfven sagt, att motionärerna ej ifrågasatt någon utsträckning af värnplikten. Svaret härpå ligger i hvad jag nyss har sagt; men jag ber likväl få erinra, att motionärerna uttryckligen sagt, att försvarsfrågans lösning endast kan på tvenne vägar vinnas. *antingen* genom följdriktig tillämpning af allmänna värnplikten *eller* genom användande af systemet »stam och beväring». Den anmärkningen är således fullkomligt obefogad.

Vidare har han ordat åtskilligt om »torpsoldater». Detta är ett uttryck, som går igen från början af 1870-talet. Jag skulle önskat, att det ej hade här blifvit upprepadt, ty det ligger en missaktning deri. Hvad han nu rörande torpsoldaten sagt, kan ju vara ganska intressant såsom ett bevis på hans uppfattning i frågan, men jag tviflar på, att det har något annat intresse, och med den fråga, som nu föreligger, har det ej något sammanhang. Motionärerna hafva, såsom jag nyss erinrat, begärt tillsättande af en komité och ingenting annat. Det kan väl icke vara talarens mening, att torpsoldater skola sättas in i komitén.

Talaren i fråga har äfven sökt åstadkomma en skarpsinnig bevisning om, att motionärerna, på samma gång de utdömt den värfvade stammen, likväl förorda ett förslag, som skulle leda till just en värfvad *stam*. Detta är alldeles ej förhållandet; men jag anser mig ej böra upptaga kammarens tid med att påvisa orimligheten af hans argumentation. Endast derom vill jag erinra, att i fall man utsträcker begreppet värfving derhän, att hvar och en, som frivilligt

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.

(Forts.)

åtager sig en tjänst för ersättning, skall anses värfvad, då är den ärade talaren också sjelf värfvad, hvilket han förmodligen likväl icke vill gå in på.

En annan talare på gefleborgsbanken har i sitt långa anförande hufvudsakligen talat om taktik och organisation. Jag kan emellertid ej finna, att dessa saker höra till den nu föreliggande frågan, hvilken ju gäller tillsättande af en komité. För att icke trötta kammaren, vill jag således icke uppehålla mig vid hans anmärkningar.

Medan jag har ordet, må det emellertid tillåtas mig att yttra några ord om det utskottsbetänkande, som här föreligger. Såsom herrarne allt för väl finna, är det ingenting annat än en historik rörande försvarsfrågans behandling under de sista två och tjugu åren. Man har i största möjliga korthet redogjort för alla de olika förslag, som under loppet af de nämnda åren varit framlagda; men det är väl alldeles uppenbart, att denna historik ej på allra minsta vis förminskat giltigheten af motionärernas påstående, att försvarsfrågans lösning blott på tvenne vägar kan sökas, nemligen antingen genom tillämpning af den allmänna värnpligten eller genom användande af systemet stam och beväring, likasom att, för så vidt man behåller stamsystemet, måste stammen vara antingen indelt eller värfvad. Utskottet har emellertid vändt sig mot motionärernas uttalande, att Riksdagen två gånger, 1878 och 1883, förkastat förelag, som afsett en uteslutande värfvad stam, och likaledes två gånger, 1889 och 1892, förkastat förslag om *partiell* ombildning af stammen på värfningens grund. En föregående talare har redan bemött utskottets invändningar, och jag kan därför lemna dem å sido; men jag vill lika med honom betona, att då Riksdagen ovedersägligen åren 1878 och 1883 förkastat förslag, som afsågo en uteslutande värfvad stam, då måste ovilkorligen hvad motionärerna sagt ega sin giltighet, ty ett förkastande af förslag, som afse värfvad stam, kan ju omöjliggen annorlunda uppfattas än som ett uttalande *mot* användande af en sådan stam, och protokollen för de ifrågavarande riksdagarne flöda för öfrigt af vittnesbörd derom, att det just varit den värfvade stammen, som utgjort hufvudmotivet för förslagens förkastande.

Om nu utskottets inledning är temligen lång, så är dess motivering för sitt afstyrkande så mycket kortare. Den lyder så här: »På grund af det ofvan anförda, hvaraf framgår, att flerfaldiga utredningar rörande försvarets förstärkande på ena eller andra grunden redan verkstälts, samt då Kongl. Maj:t under alla förhållanden icke lär underlåta att fortfarande egna all möjlig uppmärksamhet åt lösande af den stora fosterländska frågan, anser utskottet den af motionärerna föreslagna skrifvelsen icke erforderlig». Det är ju alldeles riktigt, att en stor mängd förslag och mycket goda utredningar föreligga, men de tillhöra alla den *förflutna* tiden. Frågan är nu att finna ett förslag, som är lämpligt för den *närvarande* situationen och som möjligen kunde förena de skilda meningarna i ett antagligt förslag, och ett sådant förslag är det som motionärerna ansett att det borde öfverlemnas åt en komité att utarbeta. Motionärerna underkänna på intet vis Kongl. Maj:ts förmåga att framlägga ett sådant förslag, som de åsyfta; men det kan väl ej förnekas, att om i en sådan komité, som

motionärerna föreslagit, skulle ingå lämpliga ledamöter från Riksdagens båda kamrar, så skulle sådant bereda ökad sannolikhet för framgång åt ett af en dylik komité utarbetadt förslag.

Jag tror mig emellertid icke taga alldeles miste, om jag förmodar, att utskottet icke i de nyss anförda orden har sagt allt hvad det menar. Jag tror nemligen, att man mellan raderna kan läsa ett motiv, som icke uttalats, och jag tror det så mycket säkrare, som jag på enskild väg hört flera uttalanden derom, och det för öfrigt äfven af en reservant inom utskottet andydningsvis omnämmts. Jag föreställer mig, att utskottets hufvudskäl varit, att sedan en lösning af försvarsfrågan på grund af det förslag, som af statsutskottet blifvit uppgjordt, varit så nära, borde man icke vidtaga någon åtgärd, som på minsta vis vore egnad att undanskjuta eller försvåra en lösning af frågan på denna grund. I fall jag misstager mig, ber jag utskottet om ursäkt, men jag har goda skäl att antaga, att detta varit utskottets mening, och visst är, att många af kammarens ledamöter hysa denna uppfattning — en uppfattning, som en ärad talare på kronobergsbanken också alldeles uttryckligen har sagt sig dela. Detta är verkligen, enigt mitt förmenande, frågans kärnpunkt, och alla de försök, som gjorts af en talare på gefleborgsbanken att leda frågan på afvägar, skola icke locka mig in på några sådana.

Det må då tillåtas mig att i största korthet till besvarande upptaga denna fråga: är då verkligen den lösning af försvarsfrågan, som statsutskottet föreslagit, sådan, att den kan anses tillfredsställande? Ja, nog är det en lösning, om man så vill, men tillfredsställande är den icke, så vidt dermed menas en sådan, som, lämpad för våra förhållanden, skänker oss en betryggande och på fast grund hvilande försvarsorganisation. Jag skall emellertid ej nu inlåta mig på någon detaljerad gränkning af utskottets förslag. Men det måste jag säga, att jag uttryckligen skiljer mellan *Kongl. Maj:ts* förslag och *statsutskottets*. *Kongl. Maj:ts* förslag innebär en verklig förbättring, dels genom ökande af beväringssklassernas antal och dels genom ökande af öfningstiden för de värnpliktige. Men det var otillräckligt och ofullständigt, emedan det saknade sådana organisativa anordningar — i främsta rummet i fråga om befälsorganisationen — som varit nödiga för att af de ökade öfningarna kunna draga full nytta. Hade utskottet fortgått på den af *Kongl. Maj:t* inslagna väg och sökt afhjälpa de brister, som vidlåde det kongl. förslaget, hvilket utskottet varit fullt befogadt att göra på grund af de i ämnet väckta motioner, så skulle utan tvifvel på sådant sätt kunnat framläggas ett antagligt organisationsförslag. Utskottet gjorde emellertid icke detta, utan slog in på den, enligt mitt förmenande, mycket beklagliga *vakanssättningens* och *värffningens* väg, en väg som genom sina konsekvenser ovilkorligen måste leda till det farligaste af allt, nemligen en värfvad stam, såvida man nemligen finge någon stam alla, ty det kunde mycket väl hända, att man finge en stamorganisation, der stammen till största delen utgjordes af vakanser, och der beväringen vore alldeles otillräckligt öfvad. Utskottet har således, enligt mitt förmenande, så långt ifrån förbättrat *Kongl. Maj:ts* förslag, att det tvärtom brutit ned kanske mer än hvad *Kongl. Maj:ts*

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.
(Forts.)

Om utarbetade förslag uppbyggt. Då jag säger detta, erkänner jag likväl på samma gång, att i utskottets förslag fans en ansats till något bättre, såsom i fråga om artilleriets organisation, men i den form, som förslaget i nämnda hänseende framkom, kan det ej tillerkännas annan betydelse än ett princip-betänkande, emedan det saknade de nödiga villkoren för dess bringande till verkställighet. Slutomdömet rörande utskottets förslag måste således blifva, att det innebär en bestämmd försämring af det kongl. förslaget, och således ännu mindre än detta var egnadt att utgöra en tillfredsställande lösning af försvarsfrågan. Uttrycket kan måhända synas hårdt, men frågan är utomordentligt vigtig, och jag tror, att en representants pligt är att utan fruktan för misslag uttala sin mening rent ut — och här står jag och kan icke annorlunda.

Det är emellertid märkligt, hvad vissa ord och uttryck i vår tid spela för en stor roll. Bland dessa kan jag inränga uttrycket »lösning af försvarsfrågan», som man under senaste tiden så ofta hört upprepas. Det halkar så lätt öfver läpparne och kommer så lätt in i ledande tidningsartiklar, men jag fruktar för, att de fleste, som begagna detta uttryck, ej hafva gjort sig reda för dess djupa innebörd. Jag ber att få i minnet återkalla 1885 års Riksdag; äfven då utgafs fältropet »lösning af försvarsfrågan», och något hvar torde minnas, med hvilket jubel Riksdagens beslut då helsades, ett jubel, som till och med fick sitt uttryck i ett i början af 1886 hållet offentligt föredrag, der det högstämtdt och entusiastiskt hette, att knappast hade nyårsnattens sista tofslag förklingat, förrän 100 å 150,000 stridbare svenske män trädde in i arméns led, färdiga att under fosterlandets fanor kämpa för dess trygghet och sjelfständighet. Detta lät ju ofantligt vackert och kunde också i viss mån sägas vara en sanning, eftersom 6 bevaringsklasser den 1 januari 1886 inträdde i — *landstormen*; men jag frågar: huru mycken *realitet* med hänsyn till försvarsfrågans lösning låg väl deruti? Svaret härpå ligger i den närvarande situationen, då vi alla stå här nedtyngda af bekymmer öfver försvarsfrågans tröstlösa läge.

Jag tror, mine herrar, att lika visst som den lösning af försvarsfrågan, som man 1885 sökte vinna — eller rättare sagdt den *skuggbild* deraf — när man ville gripa den, vek undan och sedan allt jemt har vikit undan, lika visst skulle en lösning af försvarsfrågan på sätt *statsutskottet* föreslagit inom kort komma att visa sig vara blott en bedräglig illusion, som måhända skulle föra försvarsfrågan i ett läge sämre än någonsin förut.

Under sådana förhållanden, och då man eger denna uppfattning, är det verkligen underligt eller klandervärdt, att många ledamöter af denna kammare ej velat lemna riksdagen utan att gifva åtminstone ett uppslag till ett förnyadt arbete på försvarsfrågan och till en *verklig* lösning ef densamma? Är det underligt, att de velat få ett slut på den halfhet i åtgärder, som karakteriserat alla förslag i denna fråga, hvilka under de sistförflutna 9 åren sett dagen? Är det underligt eller klandervärdt, att de velat påminna om den nästan bortglömda sanningen, att vi ej kunna stödja oss blott på landförsvaret, utan äfven måste tänka på vårt *sjöförsvar*? Jag tror icke, att

det är hvarken klandervärdt eller underligt, utan jag är på det lifligaste öfvertygad om, att motionärernas förslag är både rätt och klokt, och jag anhåller således, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Om utarbete af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.
(Forts.)

Herr Wennerberg: Jag ber att få helt och hållet instämma i hvad de två förste talarne här hafva yttrat angående vårt försvarsväsen i allmänhet och särskildt i hvad de yttrat rörande det nu senast till Riksdagen framlagda förslaget till försvarets stärkande. Jag tror ock, att de fleste skola med mig instämma i att vi i dessa båda personer se våra sakkunnigaste militärer; jag åtminstone vågar icke i någon enda punkt uppträda *mot* dem, och jag behöfver det ju icke heller, då jag helt och hållet instämmer med dem, icke blott med afseende å hvad de yttrat om vårt forna försvar, utan ock i fråga om det vi för närvarande ega, liksom äfven i hvad de nämnde om den hotande framtidens. Jag kommer således nu egentligen blott att fästa mig vid några andra yttranden, som blifvit fälda af aktningvärda personer, men hvilka jag dock tror mig befogad att i någon mån upptaga till besvarande och söka att gendrifva.

Det förhåller sig visserligen så, som de båda förste talarne påminte om, att det står mycket beklagligt till med vårt försvar; och det kan det icke nekas, måste en hvar, som uttalar detta, med full öfvertygelse att så förhåller sig, erfara en beklämmande känsla. Den närvarande svåra belägenheten skola vi likväl icke helt och hållet skylla på oss sjelfva, på vår regering eller på vår Riksdag. Största skulden ligger på ett håll, med afseende hvarå vi icke *kunnat* ens i någon mån hindra, att hvad som der åtgjorts lagt sig såsom ett stort block i vägen för våra egna försvarssträfvanden. Jag syftar på de ansträngningar vi se nästan öfver allt på senare tider hos öfriga stater att för bevarandet af sin sjelfständighet i största möjliga mån stärka sitt försvar. När vi se, huru nästan otroliga dessa ansträngningar hos dem äro för att kunna åstadkomma längre öfningar, bättre materiel och starkare befästningar, och dermed jemföra, huru det stått och står till hos oss, är det icke så underligt, om man stundom förtviflat och varit fallen att tro, att här vore så godt att ingenting alls göra. Men då uppreser sig å andra sidan sjelfmant den frågan: äro då vår sjelfständighet, vår frihet, våra lagar och vårt jemförelsevis goda sociala samhällsskick icke värda någon uppoffring? Jo visst. Jag tror att hvar och en *måste* ersänna, att det finnes intet offer för stort för bibehållandet åt oss af dessa ovärderliga och dyrbara skatter.

Men hafva vi tänkt så, handlat så? Nyss har här en länskamrat uttalat sitt bekymmer öfver hvad han skulle kunna svara folket i hembygden på dess frågor om vårt försvarsväsende, då det idkeligen finge höra både af militärer och andra, att hvad de offrat för försvaret ingenting vore värdt, ingenting tjenade till. Jag delar hans sorg vid tanken på detta, men i afseende på svarets *innehåll* äro vi säkert af mycket olika mening. Detta skall vara sanning, och då stå han och hans meningsfränder svarslösa, när de tillfrågas, om de alltid offervilligt gått till mötes hvad Konungen åskut och regeringen föreslagit? Eller kan det med sanning sägas, att vi alltid gifvit de

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.
(Forts.)

summor, som erfordrats för att ernå ett någorlunda godt försvar? Ack, visst icke. Häre har vårt fel börjat, häre har det fortfarit länge och fortfar ännu, bådande föga godt för framtiden. Vi äro också nu bragta i en sådan belägenhet, att, om en krigsförklaring skulle komma före årets slut, en så allmän villervalla skulle inställa sig, att den enda frågan skulle bli: För huru mycket kan freden köpas? Huru mycket af vårt land skall afträdas? Kunna vi jemföra vår armés öfningar med andra länders, vår beväpning och krigsmateriel med deras? Nej, icke med de staters, från hvilka vi möjligen kunna hotas med ett anfall.

Och då vår ställning är sådan, framkommer ett förslag till Riksdagen, som, om det ock må hafva inneburit ett steg i den rätta riktningen och, i fall det blifvit antaget, hade fört saken något framåt, likväl såsom sådant måst anses otillfredsställande. Jag vill icke heller helt och hållet neka till att från statsutskottets sida föreslogs åtskilligt, som kunde hafva utgjort en förbättring af Kongl. Maj:ts förslag, om det varit stödt på ett tillräckligt fundament och egt någon garanti samt hade angifvit bestämda summor, som Kongl. Maj:t kunde fått använda. Vid sådant förhållande åter, som nu egde rum, hur skulle Kongl. Maj:t med detta förslag hafva redt sig vid en krigsförklaring? Hvarifrån skulle Han då kunnat i hast taga penningar för att värfva långt mera manskap, än som redan nu med svårighet kan värfvas? Jag inser det icke, och till min glädje hafva icke heller de sakkunnige militärerna kunnat se det.

Det gjordes af en talare här i kammaren ett skarpt anfall på indelningsverket. Denne talare är känd för sin dialektiska förmåga, och det lider intet tvifvel att, när han får goda verktyg om händer, han sköter dem på ett sätt, att han icke lätt kan vederläggas eller rubbas i sin ställning. Då han nu deremot tyckes hafva fått någorlunda klena, så har resultatet blifvit derefter, och jag tror att man kan med framgång våga något skärskåda hans yttranden.

Till en början gjorde han en häntydan om, att det från motionärernas sida endast skulle varit fråga om att taga upp och förorda det gamla indelningsverket såsom grund för försvaret och endast söka förbättra det. Jag skall taga mig friheten med anledning här af att läsa upp hvad motionärerna verkligen sagt: »Denna lösning kan endast på tvenne vägar sökas, nemligen: *antingen* genom en följdriktig tillämpning af *den allmänna värnpligten* och dermed förenadt större mått af vapenöfning för de värnpligtige eller genom *användande af systemet 'stam och beväring'*, vid hvilket man kan nöja sig med en mera begränsad utsträckning af vapenöfningarna. »Här är icke endast taladt om indelningsverket såsom basis för armén, utan det talas äfven om den allmänna värnpligten såsom sådan, och jag erkänner öppet, att jag bland motionärerna ifrigt yrkat på att denna skulle framhållas. Såsom bevis på, att jag äfven förut varit af samma åsigt, skulle jag kunna åberopa ett mycket godt vittne, den nuvarande chefen för landtförvarsdepartementet. Han skulle kunna intyga, att, medan jag ännu stod kvar i Konungens råd, jag på det lifligaste understödde hans mening att för Riksdagen framlägga det s. k. generalernas förslag. Jag beklagar att så icke blef händelsen; men när så är, och då man

vet att det icke är värdt att hoppas, att Riksdagen skall ingå på den allmänna värnpligten, åtminstone icke på en mycket lång tid, så hafva ju motionärerna icke haft annat att göra än att upptaga den andra och enda återstående utväg, som kunnat sättas i fråga. Detta är anledningen till att motionärerna äfven vidrört utvägen »stam och bevaring.» Denna är visserligen framhållen med flera ord, men är icke satt framför den andra. Valet af det ena eller det andra organisationssättet är öfverlemnadt till Kongl. Maj:ts nådiga afgörande. Hvad är då således den innersta kärnan i motionen? Jo, *den*, att motionärerna undanbedja sig ett förslag, lika beskaffadt som det vid denna riksdag accepterade, d. v. s. statsutskottets, men att de sedan önska framgång åt hvilket förslag som helst, som på de angifna grunderna må komma.

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af land- och sjöförsvaret.
(Forts.)

För mig ställer sig sedan länge saken så, att förrän den rätte motionären kommer, blir här icke fullt allvar med ordnandet af vårt försvar, och denne motionär, han heter *krig*, och må Gud bevara oss från honom. Det finnes dock äfven annat, som vi lika varmt må bedja Gud bevara oss ifrån, och det är den dåsiga försöfning, som hos oss inträdt och utvecklats sig under en lång fredstid, hvilken vi numera utan skäl hoppas att fortfarande få behålla.

Den samme ärade talaren på geseborgsbänken nämnde vidare trenne band, som hittills uppehållit indelningsverket, och sade först att den tid vore förgången, då »hvar och en, som icke hade torp, ansågs oduglig till krigstjenst». Mitt minne sträcker sig längre än hans, och jag har aldrig hört talas om att den, som icke hade torp, därför icke skulle dugas till krigstjenst; men deremot minnes jag väl en tid, då den, som hade torp, *derför* icke ansågs oduglig, och så torde man böra anse saken ännu i dag. Bofastheten var nu ett af de band, som talaren ansåg skulle lösas upp.

Vidare sade han, att det fans en tid, då en lång tjenstgöring ansågs såsom något förträffligt. Jag erkänner att man så ansåg, och det med allt skäl, ty en fortsatt tjenstgöring betydde en fortsatt öfning. Men efter det fransk-tyska kriget hafva åsigtorna ändrat sig på ett fruktansvärdt hastigt sätt. Vi hafva haft en konung, som skrifvit om och önskat »ett litet, men godt» försvar; nu duger icke detta, det måste vara ett stort och godt försvar. Detta måste hvar och en af den senare krigshistorien hafva lärt sig inse. I stället för den långa tjenstgöringstiden för ett fåtal måste nu komma den kortare och mera koncentrerade öfningstiden för alla. Man måste ju erkänna, att 90 dagars öfningstid är bättre än 45 dagars; det tror jag vi icke behöfva disputera om. Men hur ställer sig saken, då vi jemföra — icke 90 med 45 såsom hos oss — utan de 90 dagarne med den tid, som är anslagen i *andra* länder, med två, tre, ända till fem år? Hur pass mycket betyda då 90 dagar? Det är då vordet litet igen och otillräckligt. Emellertid är det *något* bättre än förut; och då man icke kan få allt, så får man nöja sig med något mindre. Den långa tjenstgöringstiden var nu det andra bandet, som talaren fann färdigt att upplösas.

Slutligen nämnde han — och detta var det tredje bandet, som skulle befinnas upplöst, så att vi blefve helt och hållet fria från in-

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af lanat och sjöförsvaret.
... (Forts.)

delningsverket — att, om rust- och rotehållssystemet genomfördes och fixerades, han icke kunde finna någon skilnad på indelt och värfvad *stam*. Den ena vore värfvad så väl som den andra. Särskildt var han obeskedlig nog att starkt sätta i fråga rust- och rotehållarnes ärlighet, ända till den grad, att han tog för gifvet att, såsom han sade, kammaren borde kunna inse, hvilka räkningar de skulle komma att skriva, om de finge löfte om hjälp och lättnad från kronan. Jag tror icke, att rust- och rotehållarne äro mera än andra menniskor benägna för att skriva orättfärdiga räkningar. För öfrigt hörde jag att han, hvad detta beträffade, enskildt fick ett svar af den förste talaren, som gick till honom och sade: »herr presidenten har inte fattat skilnaden emellan indelt och värfvad *stam*». Efter det sätt, hvarpå han yttrade sig härom, tror jag icke heller att jag behöfver gifva vidare skäl för påståendet, att han icke fattat denna skilnad.

Den talare på stockholmslänsbanken, som i dag uppträdt, har egentligen icke anfört annat än en förklaring öfver sitt yttrande, då fråga var om motionens remiss. Han förklarade nemligen mycket högtidligt för kammaren, att han under sin långa offentliga bana gjort det för sig till en bestämd regel att respektera med honom olika tänkandes åsiger. Hans vackra och långa anförande om denna hans åsigt kan jag icke finna vara annat än en sådan förklaring, på hvilken man kan tillämpa det gamla kända uttrycket: »Qui s'excuse, s'accuse». Nog hafva åtminstone vi motionärer mycket svårt att inse, hvilken aktning han visade oss, då remissfrågan var före, liksom och jag har svårt att tro, att det skulle ligga något fortsatt bevis på aktning i det korta och bestämda afslagsyrkande, som derefter ett par ledamöter af kammaren funno lämpligt att framställa. Hvad som förekommit har emellertid låtit oss inse, huru frågan ligger, och hvilket namn vägran att remittera motionen förtjenar att få.

Och nu, herr talman, antingen här tillstyrkes bifall eller afslag å skrivelseförslaget, är det för mig alldeles likgiltigt. Det viktiga är här, att saken varit före och det faktum att ett antal män i Första Kammarén, hvilka jag tror ingen af kammarens ledamöter vill tillvita brist på vare sig fosterlandskärlek eller sakkunskap, hafva yttrat sin åsigt i den viktiga frågan. Jag hoppas att, såsom en reservant har sagt, deras yttranden skoia i alla fall tränga fram till Kongl. Maj:ts kannedom och kanske i någon mån bidraga till framkallandet af ett förslag, hvilket bättre tillgodoser det allmänna försvarskrafvet än det som sist varit före, och hvilket icke antogs af skäl, som vi alla känna, men icke alla godkänna.

Jag har intet yrkande att framställa; jag har blott velat uttala mig i en fråga, som ligger mig varmt om hjertat och har nu nått detta mitt mål.

Herr Anderson, Albert: Den ärade talaren på upplandsbanken har karakteriserat det afslagsyrkande, som framställdes af mig vid remissdebatten, såsom »ett tilltag». Då jag vid remissdebatten slutligen fann mig föranlåten att framställa detta — jag medgifver det — ovanliga yrkande, skedde detta därför, att jag ansåg motionen alldeles för sent framkommen och i öfrigt olämplig. Det var min grundlags-

enliga rätt att göra detta yrkande. Jag höll mig inom grundlagens bud, och jag hemställer till honom, huru vida icke det uttryck han begagnade om afslagsyrkandet var något för starkt, ja obefogadt.

Jag har frågat mig hvad afsigten egentligen är med denna motion. Det är hos alla kammarens ledamöter i friskt minne, huru som under förra året den s. k. generalskommittén afgaf utlåtande med förslag till ny härordning. Detta förslag är grundadt på allmän värnpligt. Om motionärerna afsett att få ett förslag grundadt på allmän värnpligt, måste de vara missnöjda med generalekommitténs förslag och anse detsamma behöfva omarbetas. Men jag har ingen anledning att antaga detta, då ordföranden i generalskommittén är den, som främst undertecknat motionen. Motionärerna säga sjelfva uttryckligen, att en härordning på grundvalen af värfvad stam icke bör ifrågakomma. Det återstår då naturligen icke annat att välja på än indelningsverket.

Det är sant — och jag undgifver det gerna — att indelningsverket under förflutna tider gjort landet stora tjenster, men jag vågar påstå att det icke längre är tidsenligt. Den styrka, som med indelningsverket kan uppställas, är derjemte alldeles för liten, då man nu mera för i fält härar, som till antalet kunna jämföras med medeltidens folkvandrigar. Om en nation, och framför allt en liten nation, vill bevara sin sjelfständighet, så måste den vara ett folk i vapen. Nu hafva motionärerna antydtt några grunder, efter hvilka indelningsverket skulle ombildas. Dessa grunder äro redan vidrörda af en talare på gefleborgsbänken, hvilken blottat bristerna i detta program, så att dervid icke är mycket att tillägga. Jag fäster mig dock vid, att man vill förebygga anledningarna till stridigheter mellan rust- och rotehållaren och soldaten. Jag tror att man äfven på andra områden vill förebygga stridigheter, men huru man lyckas, det är en annan fråga.

Vidare säga motionärerna, att rust- och rotehållsbesväret bör fixeras och staten öfvertaga den del af rust- och rotehållskostnaden, som öfverskrider det fixerade beloppet. Den ärade talaren på gefleborgsbänken har redan visat, att under sådana förhållanden staten i sjelfva verket skulle blifva den, som betalar legan till soldaten. Denne får sin aflöning af rust- och rotehållaren och fyllnaden af staten. Jag kan då icke finna annat, än att soldaten är att jämföra med en vanlig värfvad soldat. Och huru förhåller det sig med dessa soldat-torp, som man finner vara så viktiga och utgöra en integrerande del af indelningsverket? Enligt landförsvarskommitténs betänkande af år 1882 funnos af effektiva nummer 14,934 med torp, som voro bibehållna och brukade af soldaterna, under det att 8,387 nummer voro utan torp. När så förhåller sig, och om man skulle tillika fixera rust- och rotehållarnes skyldigheter, så blefve den indelta armé, som man på detta sätt skulle erhålla, åtminstone till största delen ingenting annat än en ren värfvad armé.

Jag är ingalunda likgiltig för försvaret. För mig är den tanken ohygglig och olidlig att vi hafva en lag, på grund af hvilken, om krig inträffar, man uttager våra unga män utan att de fått ens tillnärmelsevis erforderlig öfning, så att de kunna skydda sig och verksam samt försvara sitt land. De få nu 42 dagars öfning. Förslaget vid

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.
(Forts.)

Om utarbetande af förslaget till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret. (Forts.)

denna riksdag innebär utsträckning af de värnpligtiges öfningar till 90 dagar. Om detta också icke är tillräckligt, så är det dock ett stort steg framåt. Jag vill vidare erinra derom, huru som vi under många år behandlat flera olika, på andra grunder än de nu gällande byggda fullständiga härordningsförslag, utan att något blifvit antaget. Detta beklagliga förhållande beror på dels likgiltigheten för försvaret på många håll, dels äfven, till stor del, den betänksamhet, som alltid hos den svenska Riksdagen gjort sig gällande, då fråga uppstått att kasta bort det gamla och taga något nytt och oförsökt. Jag är därför öfvertygad, att man bör försöka fortgå på de partiella reformernas väg.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Friherre von Kræmer: Blott tio ord! Jag tror att försvarsfrågans ställning nu är ytterst kritisk. Jag tror att under sådana förhållanden det icke kan vara skäl hvarken att, såsom en talare antydde, »undanbedja sig» något visst förslag till nästa Riksdag, eller att utbedja sig något sådant, utan jag anser det utan all jemförelse klokast att öfverlemnna saken till kronolotsens bedömande och låta honom sätta kursen. Så skola vi, det är min tro, säkrast föras till det af oss alla åtrådade målet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Treffenberg: Jag skall icke lofva på förhand att inskränka mig till »tio ord». Mitt yttrande blir måhända något längre, men jag skall dock icke länge upptaga tiden. Shakspeare talar om ett rum, som är golfagdt med goda föresatser, och varnar därför.

Jag är närmast uppkallad af friherre Åkerhielms yttrande. Jag måste nemligen berigtiga den föreställning, han gjort sig angående tillkomsten af den föreliggande motionen. Han ordade om en »massmotion», hvilken blifvit »förberedd i tysthet» — förmodligen för att dermed motivera, att den också borde begrafvas i tysthet. Detta är en alldeles origtig uppfattning af friherren. Det är ju gifvet att, när fråga är om att åstadkomma en massmotion, såsom här varit fallet, så kallar man icke genast från början tillsammans hela massan på en gång — och allra minst hade väl herr friherren funnit sig trakterad af att bortblandas i en sådan massa — utan man tillkallar några få personer, som öfver hufvud hafva sammanstämmande åsigtser, och sedan åsigtserna dem emellan dryftats och kantigheterna affilats, så vidgar man kretsen af liktänkande, hvarefter under den ytterligare behandling, som frågan då får, hufvudkonturerna allt skarpare framtråda, till dess att frågan slutligen antager formen af motion. Jag var nu en bland dem, som först funderade på om det icke vore skäl att redan vid denna riksdag söka få ett nytt uppslag i försvarsfrågan för att möjligen förbereda till nästa Riksdag en lycklig lösning af densamma, och jag har därför temligen väl reda på de förarbeten, som undan gjordes, innan man kommit på den punkt, att motionen var färdig att framläggas; och herrarne må tro att det icke varit så lätt arbete att formulera motionen så, att den kunde i ett temligen vidt nät infånga alla dem, som man ville hafva med. Man fick lof att vädja

till dem, som voro vänner af sjöförsvaret, till dem, som önskade utsträckt värnpligt, och till dem, som voro vänner af indelningsverket. De enda, som uteslötos, voro de, som ville bygga försvaret på värfvadstam. Det är emellertid så litet fallet att denna motion förberedts »i tysthet», att jag — för att låna ett vid annat tillfälle begagnadt talesätt af herr erkebiskopen — »gick såsom en tiggare från man till man i kammaren» och presenterade motionen för alla, som deraf önskade taga kännedom. Att jag icke gick till friherre Åkerhielm erkänner jag, men långt ifrån att detta härledde sig från missaktning för honom eller derifrån att jag ringaktade betydelsen af att få en så framstående bundsförvandt, så var det af pur grannligheten, emedan jag trodde, att han skulle finna sig besvärad af att biträda ett förslag, som i så väsentlig mån stod i strid mot det förslag, hvilket herr friherren år 1890, då han stod i spetsen af regeringen, sjelf framlade. Detta är »der langen Rede kurzer Sinn».

Om utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret.

(Forts.)

Jag kunde väl hafva ett ord att säga dem — lyckligtvis är det icke mer än två — som här yrkat på att remiss skulle vägras denna motion, och likaså kunde jag väl hafva något att säga äfven dem, som understödt detta yrkande, så att remiss af motionen icke beviljades med mer än 5 å 6 röstors pluralitet; men tiden är långt framskriden och i riksdagens sista timme förefaller det mig vidrigt att här uppröra sinnena, helst mitt eget sinne är upprördt af den hart när skymfliga behandling, som från dessa håll mött oss motionärer. Jag hade dock föreställt mig, att både motionärernas antal och mina medmotionärers politiska och moraliska kvalifikationer, deras anseende och deras antecedentia hade bort freda dem från en sådan behandling, men jag skall icke här vidare sysselsätta mig med denna brännbara fråga. Jag är glad deröfver att, efter det, enligt mitt förmenande, framgångsrika försvar, som kammarens helt visst insigtsfullaste försvarsvänner här egnat åt motionen, hvarigenom också påvisats att motionen varit berättigad, jag kan sluta i den vissa och kära förhoppning att, på sätt den talare på kronobergsbänken, hvilken hade ordet, yttrade — utgången må blifva hvilken som helst — i allt fall innebörden af motionen icke skall gå regeringen spårlöst förbi. Jag är också öfvertygad derom, att alla de upplysningar, som under dagens debatt från ena eller andra sidan här meddelats, och de olika uppfattningar, som härunder uttalats, skola utgöra värdefulla bidrag till frågans lösning för regeringen, då den nästa gång tager under ompröfning hvad i denna fråga är att göra.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande ntlåtande hemställt och vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Ang. utredning
beträffande
frågan om
grundskatter-
nas afskrif-
ning.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 16 och 17 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 16, angående tillsättande af en komité för utredning af frågan, inom hvilken tid tillväxt i statsverkets af nya eller ökade skatter oberoende tillgångar kan medgifva grundskatternas afskrifning.

Herr Wærn: Med den utgång, den förra frågan erhållit, är det icke skäl att göra något yrkande i den nu föreliggande eller att vid denna sena timme besvara kammaren med något utförligare yttrande. Jag måste likväl säga några ord för att icke anses öfverbevisad af utskottets motivering. Utskottet, yttrar sig på följande sätt:

«Utskottet, som i öfrigt får hänvisa till nämnda af skatteregleringkomitén verkställda utredning, finner sig böra framhålla, huru svårt, ja, nästan omöjligt, det i sjelfva verket är att för en längre framtid verkställa tillförlitliga beräkningar, vare sig i det af motionärerna föreslagna syfte eller öfver den ökning i statsutgifter, som efter hand må komma att ega rum. På grund häraf och då dylika beräkningar, der de anses behöfliga, kunna verkställas med mera sakkännedom inom vederbörande embetsverk än af en komité, får utskottet hemställa,

att motionen icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.»

Motiven äro således två, det ena: svårigheten att verkställa tillförlitliga beräkningar, och det andra: den större sakkännedomen hos embetsverken.

Hvad då först det förra motivet angår, så är det icke af någon verklig betydelse. Den anförda svårigheten ligger helt och hållet i den betoning, man ger åt ordet »tillförlitliga», men det är icke fråga om absolut noggrannhet af de siffror, som kunna komma att lemnas, utan om att erhålla en god ledning för omdömet. Inga beräkningar för framtiden kunna blifva absolut tillförlitliga, men då de behöfvas, måste de det oakadt ske, och allt hvad man i detta afseende kan säga om dem är därför, att ju större tillförlitlighet man kan få, desto bättre är det. Beträffande det andra motivet, som afser att dylika beräkningar »verkställas med mera sakkännedom inom vederbörande embetsverk än af en komité», så är detta rätt i vissa fall, men i många är det icke så. Hvarför tillsattes 1882 års skatteregleringskomité, om embetsverken ansetts kunna göra ifrågakommande utredningar bättre? Och med den allra största aktning för statskontorets tjänstemän, måste jag dock hemställa, huru vida icke just i de beräkningar, hvilkas behöflighet blifvit särskildt af utskottet anförd, nemligen »öfver den ökning i statsutgifterna, som efter hand må komma att ega rum», statsutskottets ledamöter måste anses hafva större sakkännedom och tillförlitligare omdöme än statskontoret; och all den stund statsutskottets ledamöter omöjligt äro åtkomliga på annat sätt än att de insättas i en komité, så måste en komité i detta fall blifva bättre än vederbörande embetsverk.

Herr Anderson, Albert: Den förre ärade talaren yttrade, då motionen remitterades, om jag icke misminner mig, att den förslagna

tiden för afskrifning af grundskatterna vore för kort. Häruti instämmer jag med honom, och jag ber att få erinra att den befattning, jag haft med frågan om afskrifning af grundskatterna, varit af den beskaffenhet att, medan 1873 års Riksdag i sin bekanta skrifvelse ansåg att grundskatter och indelningsverk borde afskrifvas på 33 $\frac{1}{3}$ år, så föreslog jag utsträckning af denna tid till 37 år. Anledningen, hvarför jag böjt mig för den kortare afskrifningstiden, är icke någon annan än den önskan, jag hyser för att erhålla ett förbättrat försvar. För det ändamålet får man naturligen underkasta sig olägenheter, som man eljest icke skulle underordna sig.

Jag anhåller om proposition på bifall till utskottets hemställan.

Herr Ölander: Jag har underskrifvit den nyss behandlade motionen, men jag har icke tecknat mitt namn under den nu föreliggande, och jag ber att få anföra skälet härtill:

Ingen kan misstänka mig för att icke vara en varm vän af grundskatteafskrifning, och jag har tillföre både talat och röstat därför. Men den föreliggande motionen stadgar eller förutsätter ett vilkor, som säkerligen icke någonsin skall kunna uppfyllas. Grundskatteafskrifning har förut varit sammanbunden med ett annat vilkor, den har gjorts beroende af en statsutgift, nemligen till försvaret. Nu vill man gå i en motsatt riktning och föreskrifva, att afskrifning skall ega rum först när statsverkets tillgångar, oberoende af skatteökningar, sådant medgifva, och man har begärt tillsättandet af en komité för att utreda, när detta skall kunna ske. Jag tror, att en sådan komité skall bli öfverflödig. Man kan derför utan med full säkerhet säga, att den tidpunkten aldrig skall inträffa.

Detta vilkor skulle emellertid helt enkelt döda hela grundskatteafskrifningsfrågan, i stället för att lösa den. Antingen äro grundskatterna rättvisa, och då bör ingen afskrifning ske, eller ock äro de orättvisa — och derpå har man ju redan gifvit på hand — och då bör ej för deras afskrifvande uppställas öfverstigliga vilkor.

Det är derför, att jag icke velat binda mig vid ett dylikt vilkor, som jag ej underskrifvit motionen, och jag yrkar således bifall till utskottets kläm, om jag också ej kan vara med om dess motivering.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i dettu utlåtande hemställt.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets memorial:

n:o 82, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående utskottets utlåtande n:o 75, i fråga om anordnande af en förbättrad post- och personförbindelse mellan Sverige och kontinenten; samt

Första Kammarens Prot. 1892. N:o 43.

bevillningsutskottets memorial n:o 23, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 120 punkten af utskottets betänkande n:o 9 angående tullbevillningen.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3.49 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
